

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Osobní bankrot a jeho ekonomické a sociální dopady na dlužníka
Personal Bankruptcy and its Economic and Social Impacts on the Debtor

Student:	Bc. Petra Paťavová
Vedoucí diplomové práce:	doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.

Ostrava 2016

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Petra Paťavová**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202T049 Účetnictví a daně
Téma: **Osobní bankrot a jeho ekonomické a sociální dopady na dlužníka**
Personal Bankruptcy and its Economic and Social Impacts on the Debtor
Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Charakteristika osobního bankrotu a jeho právní úprava
 3. Ekonomické a sociální dopady na dlužníka
 4. Analýza a vyhodnocení ekonomické a sociální situace dlužníků
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 1482 s. ISBN 978-80-7400-555-8.
KOLEKTIV AUTORŮ. *Insolvenční praxe v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2013. 144 s. ISBN 978-80-7400-497-1.
MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. Praha: Linde, 2009. 394 s. ISBN 978-80-7201-780-5.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2015

Datum odevzdání: 22.04.2016

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci včetně všech příloh vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 15. 7. 2016

Bc. Petra Pařavová

Bc. Petra Pařavová

Obsah

1 Úvod	5
2 Charakteristika osobního bankrotu a jeho právní úprava.....	7
2.1 Právní předpisy	7
2.2 Základní pojmy	10
2.2.1 Druhy pohledávek v insolvenčním řízení	14
2.3 Oddlužení	15
2.3.1 Návrh na povolení oddlužení	17
2.3.2 Povolení oddlužení	19
2.3.3 Přezkumné jednání.....	19
2.3.4 Schůze věřitelů.....	20
2.3.5 Schválení oddlužení.....	22
2.4 Společné oddlužení manželů.....	22
2.5 Konkurs	24
2.5.1 Způsoby zpeněžování majetkové podstaty	25
2.6 Reorganizace	26
3 Ekonomické a sociální dopady na dlužníka	27
3.1 Oddlužení plněním splátkového kalendáře a ekonomická situace dlužníka.....	27
3.1.1 Výpočet splátky	30
3.1.2 Metoda výpočtu zabavitelné částky	32
3.1.3 Nižší splátky než zákonem stanovené	33
3.2 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a ekonomická situace dlužníka.....	33
3.3 Kombinace obou způsobů oddlužení	34
3.4 Osvobození dlužníka od dluhů.....	34
3.4.1 Shrnutí výhod a nevýhod oddlužení	36
3.5 Exekuce	37
3.5.1 Způsoby provedení exekuce	38
3.6 Sociální dopady na dlužníka	40
4 Analýza a vyhodnocení ekonomické a sociální situace dlužníků	43
4.1 Poradna při finanční tísni	43
4.1.1 Činnosti Poradny.....	44
4.1.2 Statistické přehledy Poradny	45
4.2 Analýza dlužníků a její vyhodnocení	46
4.2.1 Pohlaví dlužníků	47
4.2.2 Věková struktura dlužníků.....	48
4.2.3 Rodinný stav dlužníků	49
4.2.4 Počet vyživovaných osob dlužníka.....	50
4.2.5 Majetek dlužníků	50
4.2.6 Příjmy dlužníků.....	51
4.2.7 Dary	53
4.2.8 Druh úpadku	54
4.2.9 Celková výše dluhů.....	54
4.2.10 Výše uznaných dluhů dlužníků.....	54
4.2.11 Počet věřitelů	55
4.2.12 Pět nejčastějších věřitelů.....	56
4.2.13 Vyhodnocení oddlužení	57

4.3	Shrnutí zjištěných výsledků analýzy	59
4.4	Postup při finanční tísní	61
5	Závěr	63
	Seznam použité literatury	65
	Seznam zkratek	68
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Život na dluh si oblíbily státy a také daleko častěji než v minulosti i obyčejní lidé. Dříve byl dluh vnímán jako neštěstí, něco špatného a ostudného. Nyní české domácnosti považují život na dluh jako zcela normální a běžnou věc. Současná doba je označována jako konzumní, kdy chceme více a více. Často pod vlivem nabízející reklamy, která na nás působí ze všech stran z letáků, tisku, rozhlasu, televize a z ostatních možných i nemožných míst, které nás jen napadnou.

Reklamy nám nabízí nejen nejskvělejší tablet či televizi, ale také řešení, kde na tyto věci vzít peníze. Ano jsou to reklamy na nejrozumnější bankovní, nebankovní půjčky, leasingové společnosti a úvěry od obchodníků na jejich zboží. Lidé často neodolají každodenní reklamní masáži nabízející za mimořádně výhodných podmínek půjčky nebo jiné úvěrové produkty, díky kterým si můžou okamžitě pořídit cokoli od televize, automobil, dovolenou nebo třeba dům. Život nám to může bezpochyby ulehčit, protože nemusíme čekat, až vyděláme potřebné peníze. Při nesprávném výběru půjčky nebo zhodnocení, zda je opravdu pro nás natolik důležité koupit ihned danou věc na úvěr a navíc při špatném propočítání, zda budeme vůbec schopni tento závazek v budoucnu plnit, se může náš život snadno proměnit v jednu velkou noční můru.

Banky a úvěrové společnosti podnikají, tudíž chtějí dosáhnout zisku. Podepsáním smlouvy se zavazujeme k dlouhodobému splácení relativně velkých částek peněz včetně různých poplatků, proto ve skutečnosti zaplatíme daleko větší částku, než jsme si půjčili. Je nutné teda zvážit všechna pro a proti, zda není lepší počkat a našetřit, než si půjčit a zaplatit dvakrát tolik. Můžeme zaslechnout námitky, že lidé nemají z čeho ušetřit, ale jak je možné, že potom na splácení půjčky naleznou například oněch dalších 5 000 Kč v rodinném rozpočtu, když před tím nebyli schopni uskromnit svou spotřebu a tyto peníze nebyly schopny odkládat. Ano je pravdou, že se takto nedá na všechno ušetřit, například na bydlení. Než by mladí lidé dokázali ušetřit částku 1 500 000 Kč na byt, trvalo by to značnou dobu, proto si berou hypotéky. Tuto možnost můžeme označovat jako investici do budoucího bydlení, ale i tady je nutné brát v úvahu své možnosti a nebrat si další a další půjčky třeba na exotické dovolené. Navíc hypoteční banky prověřují bonitu zákazníků, a hodnotu dotyčné nemovitosti, hypotéku nedají zázračně vyšší, než je cena domu či bytu a také podle příjmu zájemce.

Dlužníky tedy můžeme rozdělit do dvou skupin, na ty, kteří se zadlužují zdravě a druhá skupina, která se zadlužuje nezdravě například kvůli nejnovější spotřební elektronice, nového nábytku, dovolené u moře, vánočním dárkům atd. Dlužníci si často říkají, máme

vcelku dobrý plat, tak proč bychom si nevzali něco na úvěr. Vše začne nevinně. Najednou přijde situace, kdy dlužník může ztratit zaměstnání, může onemocnět vážnější chorobou a nebude přitom pojištěný, nebo prostě nebude mít dostatek finančních prostředků k úhradě svých závazků. Tuto novou situaci vyřeší novými půjčkami nebo úvěry většinou s horšími podmínkami, aby splatil své předchozí dluhy. Měsíční výše splátek bude neustále narůstat, čím se dlužníková situace více zhorší. Dlužník se dostane to tzv. dluhové pasti, která může vést k exekuci, jedním z řešení této pasti může být osobní bankrot.

Cílem diplomové práce je charakterizovat osobní bankrot, přiblížit celý proces oddlužení, analyzovat jednotlivé ekonomické a sociální dopady na dlužníka, specifikovat klienty obecně prospěšné společnosti Poradny při finanční tísni v Ostravě a vyhodnotit jejich oddlužení. Při zpracování diplomové práci byly použity metody komparace, analýza, deskripce a syntéza.

Druhá kapitola této diplomové práce se zabývá základními právními předpisy upravující problematiku osobního bankrotu, dále jsou zde charakterizovány základní pojmy potřebné k pochopení insolvence, celého insolvenčního řízení, vymezuje druhy pohledávek. Dále je zaměřena na úpadek a způsoby jeho řešení jako je oddlužení, konkurs a reorganizace. Podrobněji se kapitola zabývá oddlužením neboli osobním bankrotem, podáním návrhu na povolení oddlužení, samotným procesem povolením přes přezkumné jednání, schůzi věřitelů až ke schválení oddlužení dlužníka.

Třetí kapitola práce je zaměřena na ekonomické a sociální dopady dlužníka. Rozvádí způsoby oddlužení plněním splátkového kalendáře i zpeněžením majetkové podstaty a vyhodnocuje ekonomickou situaci dlužníka při těchto způsobech oddlužení. Kapitola se zabývá výpočtem splátek a zabavitelného minima dlužníků. Významným bodem je osvobození dlužníka od dluhů a také shrnutí výhod a nevýhod osobního bankrotu. V závěru kapitoly byla definována exekuce a způsoby jejího provedení. Závěr kapitoly obsahuje výčet a rozvedení určitých jednotlivých sociálních dopadů na dlužníky.

Čtvrtá kapitola je praktickou částí diplomové práce. Úvod kapitoly se zabývá představením obecně prospěšné společnosti Poradny při finanční tísni v Ostravě a vymezením činností této neziskové organizace. Dále kapitola obsahuje provedenou analýzu a vyhodnocení ekonomické a sociální situace dlužníků, kteří se rozhodli řešit své dluhy pomocí Poradny při finanční tísni. Na závěr kapitoly jsou uvedena opatření při finanční tísni.

2 Charakteristika osobního bankrotu a jeho právní úprava

Kapitola charakterizuje osobní bankrot a základní pojmy s ním související, dále je uvedena právní úprava celé problematiky. V této kapitole je nastíněn celý proces oddlužení, konkurs a reorganizace.

Fyzické a právnické osoby, které podnikají či nepodnikají, se mohou dostat do situace, kdy nejsou schopny plnit své závazky. Tato situace je obecně nazývána jako platební neschopnost neboli insolvence.

Pojem „osobní bankrot“ se používá velice často, je to výraz pro oddlužení fyzických osob. Oddlužení je jedním ze způsobů řešení úpadku dlužníka nebo jeho hrozícího úpadku. Dlužník osobním bankrotem získává ochranu státu před vymáháním pohledávek exekutory a vymáhacími společnostmi, agenturami.

2.1 Právní předpisy

V současné době je úpadkové právo upraveno v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku o způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), který vstoupil v platnost dne 1. ledna 2008. Insolvenční zákon (dále jen IZ) nahradil dosavadní úpravu této problematiky obsaženou v zákonu č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

Zákon o konkursu a vyrovnání, prodělal od své účinnosti až do účinnosti IZ celkem 29 změn, a to formou přímých nebo nepřímých novelizací včetně změn provedených prostřednictvím nálezů Ústavního soudu České republiky. Některé změny byly zásadní, jiné lze charakterizovat jako kosmetické úpravy. IZ se v mnohém liší od předešlého zákona o konkursu a vyrovnání (dále jen ZKV). ZKV umožňoval řešit pouze nastalý úpadek, naproti tomu IZ umožňuje řešit také hrozící úpadek. Odlišnosti jsou i ve způsobu řešení úpadku a hrozícího úpadku. Z hlediska věřitelů je největší rozdíl mezi oběma zákony v rozsahu svěřených práv věřitelům. Podle IZ věřitelé mohou svými hlasy ovlivnit osobu insolvenčního správce (§ 29), rozsah hlasovacích práv jiných věřitelů s popřenými, spornými nebo podmíněnými pohledávkami (§ 51), složení voleného věřitelského orgánu (§ 57), způsob řešení úpadku (§ 149), osobu soudního znalce pro ocenění majetkové podstaty (§ 153), plán plnění reorganizace (§ 345) nebo způsob řešení oddlužení (§ 405).¹

¹ KOZÁK, J.; BUDÍN, P.; DADAM, A.; PACHL, L.. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. 2 vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013. ISBN 978-80-7357-243-3.

IZ je součástí soukromého práva, upravuje řešení úpadku všech právnických i fyzických osob, podnikatelů a nepodnikatelů. IZ je rozčleněn do třech částí. V první části (§ 1 až § 243) vymezuje základní pojmy jako úpadek, způsob řešení úpadku, zásady insolvenčního řízení, a použití občanského soudního řádu. Dále se zabývá procesním subjektům a účastníkům řízení, ustanovení o insolvenčním řízení, projednání a rozhodnutí o úpadku. Další důležitou částí jsou věřitelé a uplatňování pohledávek, definice majetkové podstaty, neplatnost a neúčinnost právních úkonů. Druhá část (§ 244 až § 418) je věnována způsobům řešení úpadku, jako je konkurs, reorganizace, úpadek finančních institucí a oddlužení. V třetí části (§ 419 až § 434) jsou uvedena společná ustanovení, vztahy ke státům Evropské unie a závěrečná ustanovení.

IZ byl také již čtyřikrát novelizován. Poslední výrazná novela, nazývaná „revizní“ či „systémová“ nabyla účinnost dne 1. ledna 2014. Novela se netýkala jen technické úpravy prováděné v souvislosti s rekodifikací soukromého práva. Do IZ byly zavedeny změny vyplývající z dosavadní soudní praxe a bylo zefektivněno fungování procesu kolektivního uspokojení věřitelů. Dále novela umožňuje manželům požádat o povolení osobního bankrotu společně a nově má možnost na oddlužení i podnikající fyzická osoba, tedy osoba samostatně výdělečně činná neboli „živnostník“.² Nové úpadkové řízení je od předešlého daleko více průhledné díky zavedení elektronické formy soudního spisu vedeného v insolvenčním rejstříku. Po revizní novele lze IZ vyhodnotit jako, více podrobnější a otevřený než byla předchozí právní úprava úpadkového práva, nicméně novela z roku 2014 nebyla poslední.

V létě 2015 Ministerstvo spravedlnosti v čele s Robertem Pelikánem připravilo další novelu, které zvedla silnou vlnu odporu ze strany České národní banky, Ministerstva průmyslu a obchodu, Vrchního soudu v Praze, a dokonce Nejvyššího soudu. Všechny tyto instituce a další podaly zásadní připomínky. Nejvíce připomínek směřovalo na nové ustanovení § 390a IZ, ve kterém je uvedeno, že návrh na povolení oddlužení musí být sepsán za dlužníka pouze advokátem, notářem, insolvenčním správcem, popřípadě bezplatně akreditovanou osobou – neziskovou společností, která obdrží od ministerstva zvláštní povolení. Dlužník by si tudíž nemohl podat návrh na povolení oddlužení sám, a byl by donucen využívat služeb třeba advokátů. Například v USA, Velké Británii, kde má oddlužení delší historii než u nás patří vyhlášení osobního bankrotu bez advokáta k základním právům

² CELERÝN, Jakub. K některým změnám v insolvenčním zákonně účinným. *EPRAVO.cz: Sbírka zákonů, judikatura, právo*. [online]. 21.1.2011 [cit. 2015-11-13]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-zmenam-v-insolvencnim-zakone-ucinnym-od-1-ledna-2014-93436.html>

člověka.³ Sepsání návrhu na povolení oddlužení není zrovna nejjednodušší a také docela časově náročné, navíc není nikde zaručeno, že dlužník ho sepiše sám bezchybně a správně, ale odebrat mu možnost je neopodstatněné.

Ke dni 3. 6. 2016 proběhlo první čtení této novely IZ v Poslanecké sněmovně. Ministerstvo chce více chránit adresáty šikanózních insolvenčních návrhů, tedy těch, jejichž cílem bývá vyřadit konkurenčního podnikatele z boje a poškodit jeho pověst. Takové návrhy se podávají například kvůli sporným pohledávkám či minimálním dluhům, o nichž firma například vůbec neví a je schopna je ihned uhradit. Insolvenční soud by mohl rozhodnout, že podezřelé návrhy v první fázi řízení vůbec nezveřejní v insolvenčním rejstříku. Na posouzení podezřelých návrhů budou mít soudci týden.⁴ K cílům novely patří také zjednodušení celého procesu oddlužení spotřebitelů. Část agendy soudů by se měla přesunout na insolvenční správce. Novela zavede také zcela nové nastavení parametrů dohledu nad insolvenčními správci. Ministerstvo spravedlnosti bude mít efektivnější systém správního trestání, který bude aplikovat vůči správcům, kteří svoji činnost nevykonávají v souladu se zákonem.⁵

Legislativa insolvence je také vymezena zákonem č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správciích a prováděcími vyhláškami, které se týkají odměny, zkoušek, pojistného a provozovny insolvenčních správců; vyhláškou Ministerstva spravedlnosti ČR č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona. Nyní je legislativa také upravena Nařízením Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. 5. 2000 o úpadkovém řízení. Nicméně dne 25. 6. 2015 vstoupilo v platnost Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848, o insolvenčním řízení, které v celém rozsahu nahradilo Nařízení Rady (ES) 1346/2000, o úpadkovém řízení.⁶ Na aplikaci této normy je dostatek času, protože nová právní úprava se bude týkat až insolvenčních řízení zahájených po 26. 6. 2017. Toto nové nařízení bude spíše jen doplňovat národní úpravy insolvenčního práva o normy, které jsou významné z hlediska fungování společného trhu Unie, navíc úprava nezavádí jednotné insolvenční řízení pro všechny státy Evropské unie.

³ Absurdní novela insolvenčního zákona 2015. *Stopdluhum*. [online]. 24.10.2015 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.stopdluhum.cz/absurdni-novela-insolvenčního-zákona-2015/>

⁴ Sněmovna podpořila omezení šikanózních insolvenčních návrhů. *Novinky.cz*. [online]. 3.6.2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/~nr/tema/3306440.html>

⁵ Odborníci: Novela insolvenčního zákona přinese odbřemenění soudů, ale i restrikce práv věřitelů. *Česká justice*. [online]. 4.4.2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2016/04/odbornici-novela-insolvenčního-zákona-prinese-odbřemeneni-soudu-ale-i-restrikce-prav-veritelu/>

⁶ SEDLÁČEK, Dušan a Petr Sprinz. Novinky evropského insolvenčního práva. *EPRAVO.cz: Sbírka zákonů, judikatura, právo*. [online]. 5.1.2016 [cit. 2016-01-18]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-zmenam-v-insolvenčním-zakone-ucinnym-od-1-ledna-2014-93436.html>

Konkrétně v českém právu se bude nařízení vztahovat na konkurs, reorganizaci i na oddlužení.

2.2 Základní pojmy

Některé základní pojmy jsou vymezeny v § 2 IZ. Pro některé občany může být obtížné orientovat se v insolvenčním právu a porozumět terminologii IZ. V následujícím textu jsou jednoduše shrnuty a vysvětleny užívané pojmy v oblasti insolvence.

Úpadek

Úpadek definuje neschopnost dlužníka platit své závazky (dluhy) více věřitelům. Dlužník musí mít alespoň 2 věřitele. Úpadek rozlišujeme ve dvou formách:

- ve formě platební neschopnosti – v případě všech kategorií dlužníků, tedy fyzické osoby (podnikatele i nepodnikatele) a právnické osoby,
- ve formě předlužení – v případě dlužníka, kterým je právnická osoba nebo fyzická osoba podnikatel.

Hrozící úpadek

Dle § 3 odst. 4 IZ jde o situaci, ve které se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. V případě hrozícího úpadku může pouze dlužník podat návrh na zahájení insolvenčního řízení.

Platební neschopnost

Platební neschopností se rozumí situace, kdy má dlužník více věřitelů (nejméně dva), má peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a není schopen tyto závazky plnit.

Pokud má dlužník více pohledávek pouze u jednoho věřitele, nesplňuje podmínku mnohosti věřitelů. O úpadek se nejedná, v případě kdy dlužník má závazky po splatnosti pouze u jednoho z věřitelů a ostatní závazky vůči dalším věřitelům jsou spláceny včas anebo dosud nejsou splatné. Poslední podmínka neschopnost plnit závazky, se považuje za splněnou, nastane-li přinejmenším jedna z následujících situací:

- dlužník zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků,

- dlužník neplní své peněžité závazky už tři měsíce po jejich splatnosti,
- k uspokojení splatných peněžitých pohledávek není možné dosáhnout ani výkonem rozhodnutí nebo exekucí,
- dlužník nesplnil povinnost předložit seznamy svého majetku, závazků a zaměstnanců podle § 104 odst. 1 IZ, kterou mu uložil insolvenční soud.⁷

Předlužení

Na základě § 3 odst. 3 IZ se jedná o úpadek právnické osoby nebo fyzické osoby – podnikatele. V IZ jsou stanoveny dvě podmínky pro předlužení. Dlužník musí mít více věřitelů a zároveň souhrn jeho závazků musí převyšovat jeho majetek. V tomto případě dlužníkovy závazky nemusí být po splatnosti. Při stanovení hodnoty dlužníkovy majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku a možnému dalšímu fungování podniku, lze-li předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku anebo v provozu podniku pokračovat.

Insolvenční řízení

Insolvenční řízení je řízením před insolvenčním soudem. Předmětem řízení je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení.

Insolvenční návrh

Insolvenčním návrhem je zahájeno insolvenční řízení u insolvenčního soudu. Insolvenční návrh je oprávněn podat dlužník, ale také kterýkoliv z věřitelů dlužníka. Jedná-li se o hrozící úpadek, návrh může podat jen dlužník. Insolvenční návrh musí být podán písemně a musí být adresován místně příslušnému insolvenčnímu soudu. Insolvenční řízení je zahájeno dnem, kdy návrh dojde věcně příslušnému soudu. Mimo obecné náležitosti musí být v insolvenčním návrhu uvedeno označení insolvenčního navrhovatele a dlužníka, popřípadě označení jejich zástupců. Fyzická osoba se označuje jménem, příjmením a bydlištěm, jestliže jde o podnikatele, musí uvést identifikační číslo. Právnická osoba musí být označena obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem.

Podá-li insolvenční návrh věřitel musí doložit, že je věřitelem dlužníka, a že má vůči němu pohledávku po splatnosti nejméně po dobu 30 dnů. Nedoloží-li věřitel, že má vůči dlužníkovi splatnou pohledávku, insolvenční návrh bude zamítnut. K návrhu musí věřitel připojit přihlášku pohledávky. Dále věřitel musí v insolvenčním návrhu uvést alespoň jednoho

⁷ Insolvenční zákon. *Úpadek a způsoby jeho řešení*. [online]. [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/upadek-a-zpusoby-jeho-reseni.html>

dalšího věřitele a uvést údaje o jeho pohledávce, a to o jakou pohledávku se jedná, jaká je její výše a jak dlouho je tato pohledávka po splatnosti. Insolvenční zákon přímo nenařizuje, aby tyto údaje věřitel nějak osvědčil, nicméně je to vhodné. Je-li pohledávka věřitele po splatnosti méně než 3 měsíce, musí věřitel osvědčit, že dlužník není schopen své závazky hradit a nachází se tedy v úpadku. Jestliže je pohledávka po splatnosti déle než 3 měsíce, věřitel nemusí prokazovat úpadek dlužníka, naopak na dlužníkovi bude, aby v průběhu projednávání insolvenčního návrhu vyvrátil svůj úpadek.⁸

Dlužník není povinen podat insolvenční návrh, je-li v úpadku nebo v hrozícím úpadku. V praxi dlužník podává insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení (více viz kapitola 2.3.1.), až pod tlakem exekucí a soudních výkonů rozhodnutí prováděných na jeho majetek, kdy se snaží před tímto vymáháním pohledávek najít ochranu.

Insolvenční návrh musí být opatřen úředně ověřeným podpisem. Je-li návrh podáván v elektronické podobě, pak podpis musí být zaručený. Druhá situace neplatí v případě podání insolvenčního návrhu prostřednictvím datové schránky insolvenčního navrhovatele.

Majetková podstata

Pro určení majetkové podstaty je rozhodující, kdo insolvenční návrh podal. Bylo-li insolvenční řízení zahájeno na návrh dlužníka, majetkovou podstatu tvoří majetek, který dlužník vlastnil v době zahájení řízení a také majetek, který dlužník nabyl v průběhu řízení.

Jestliže podá insolvenční návrh věřitel, majetkovou podstatu tvoří majetek, který dlužník vlastnil v době vydání rozhodnutí o jeho úpadku a také majetek, který dlužník nabyde v průběhu řízení.

Majetkovou podstatu podle § 206 IZ tvoří například: peněžní prostředky, věci movité a nemovité, podnik, soubor věcí a věci hromadné, vkladní knížky, akcie, směnky, dlužníková mzda nebo plat a další. Naopak do majetkové podstaty nepatří majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí, například obvyklé vybavení domácnosti, snubní prsten, běžné oděvní součásti a podobně.

Do majetkové podstaty může náležet i majetek ve vlastnictví třetích osob, kdy tento majetek předtím patřil dlužníkovi, který jej převedl na třetí osobu, nicméně soud tento úkon označil za neúčinný.

⁸ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4 vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-568-5.

Zajištěný věřitel

Zajištěný věřitel je označení dle § 2 IZ pro věřitele, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty. Pohledávky jsou nejběžněji zajištěny zástavním právem, zadržovacím právem nebo zajišťovacím převodem práva. Zajištěný věřitel uplatňuje svoji pohledávku přihláškou. Zajištěný věřitel má podle § 298 IZ nárok na 100 % z výtěžku zpeněžení zajištěného majetku po odečtení odměny insolvenčnímu správci a nákladů na správu a zpeněžení, a to kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení. Dále je v § 298 IZ uvedeno, že náklady spojené se zpeněžením lze odečíst nejvýše v rozsahu 5 % výtěžku zpeněžení a náklady spojené se správou v hodnotě 4 % výtěžku zpeněžení.

Dispoziční oprávnění k majetkové podstatě

Dispoziční oprávnění k majetkové podstatě obsahuje oprávnění s majetkovou podstatou nakládat, oprávnění a současně povinnost majetkovou podstatu spravovat. Oprávnění s majetkem nakládat má jen osoba s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě, kterou definuje § 229 odst. 3 IZ v závislosti na stádiu insolvenčního řízení a způsobu řešení úpadku. Osoba s dispozičním oprávněním je buď dlužník nebo insolvenční správce.

Způsob řešení úpadku

Jestliže došlo k úpadku nebo hrozí úpadek, v IZ v § 4 jsou určeny způsoby řešení úpadku a to:

- konkurs – řeší úpadek všech dlužníků,
- reorganizace – řeší úpadek dlužníků podnikatelů,
- oddlužení – řeší úpadek dlužníků fyzických osob a právnických osob nepodnikatelů,
- zvláštní způsob řešení úpadku – řeší úpadek finančních institucí.

Detailnější popis způsobů řešení úpadků je uveden v následujících kapitolách práce.

Insolvenční rejstřík

Insolvenční rejstřík je veřejný seznam, ve kterém nalezneme informace o subjektech procházejících insolvencí. Tento rejstřík spravuje Ministerstvo spravedlnosti ČR a je běžně dostupný na internetové adrese www.justice.cz. Obsahuje seznam dlužníků, seznam insolvenčních správců a digitalizovaný obsah insolvenčních spisů. Každý dlužník má jeden insolvenční spis. Mimo informační funkci je rejstřík prostředkem doručování většiny soudních rozhodnutí a jiných písemností. Kdokoli má právo nahlížet do insolvenčního

rejstříku a může si z něj pořizovat kopie a výpisy. Sledování insolvenčního rejstříku je důležité pro podnikatelské subjekty a věřitele, zda jejich subjekty v nějakém obchodně-závazkovém vztahu anebo ti, kterým půjčili své finanční prostředky, nejsou evidovány v insolvenčním řízení. V takovém případě musí hlídat čas pro přihlášení svých pohledávek a vůbec obchodování či poskytování úvěrů nebo půjček subjektům v insolvenci se stane rizikové. V dnešní době se na trhu začaly objevovat společnosti, které se zabývají sledováním insolvenčního rejstříku za peníze.

2.2.1 Druhy pohledávek v insolvenčním řízení

Pohledávka všeobecně vyjadřuje právo věřitele na určité plnění od dlužníka. Pohledávka také zahrnuje příslušenství, jako jsou úroky, úroky z prodlení, poplatky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním (náklady soudního řízení). V případě insolvence rozeznáváme několik druhů pohledávek.

a) Pohledávka nezajištěná

Pohledávka není zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty. K majetku dlužníka nebylo zřízeno zástavní právo, zadržovací právo, omezení převodu nemovitostí či jiný zajišťovací institut. Držitel takovéto pohledávky je nazýván nezajištěný věřitel.

b) Pohledávka zajištěná

Naopak tato pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to nejčastěji zástavním právem či zadržovacím právem. Věřitel této pohledávky je nazýván zajištěný věřitel.

Například: Dlužník si vzal bankovní hypotéku nebo úvěr na nemovitost, kterou koupil. Zmíněná bankovní společnost je zajištěný věřitel, protože má svou pohledávku zajištěnou zástavním právem na danou nemovitost.

c) Pohledávka vykonatelná

Vykonatelná pohledávka je pohledávka, jejíž uspokojení se věřitel může domáhat v soudním rozhodnutí nebo v exekuci. Tyto pohledávky jsou přiznané pravomocným rozhodnutím soudu nebo správního orgánu; pravomocným rozhodčím nálezem; pohledávky uznané dlužníkem v notářském nebo exekutorském zápise se svolením vykonatelnosti.

d) Pohledávka podmíněná

Pohledávkou podmíněnou se rozumí pohledávky, u které je její vznik, změna nebo zánik vázán na podmínku. V insolvenci budou podmíněné pohledávky uplatňovat ručitelé

dlužníka, jeho spoludlužníci nebo zástavní dlužníci, a to pro případ, že budou v budoucnu muset plnit věřiteli místo dlužníka.

e) Pohledávka podřízená

Tato pohledávka je nejčastěji podle smlouvy uspokojena až po uspokojení jiné pohledávky, popřípadě ostatních pohledávek dlužníka. V insolvenčním řízení jsou podmíněné pohledávky uspokojeny až nakonec po uspokojení ostatních pohledávek podle závislosti na jejich podřízenosti.

f) Pohledávky vyloučené z uspokojení v insolvenci

Tyto pohledávky se v rámci insolvenčního řízení neuspokojují i když nebyla zpochybněna jejich existence. IZ vymezuje tyto pohledávky v § 170.

Například: Úroky, úroky z prodlení a poplatky z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů, které přirostly až po vydání rozhodnutí o úpadku.

g) Pohledávka za majetkovou podstatou

Seznam pohledávek za majetkovou podstatou je uveden v § 168 IZ. Tyto pohledávky vznikly až po zahájení insolvenčního řízení anebo až po rozhodnutí o úpadku. Věřitel je neuplatňuje přihláškou, ale přímo u osoby s dispozičním oprávněním (insolvenční správce nebo dlužník). Pohledávky za majetkovou podstatou se uspokojují v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku.

Například: Odměna likvidátora dlužníka jmenovaného soudem a také náhrada nutných výdajů. Do pohledávek za majetkovou podstatou patří i hotové výdaje a odměna insolvenčního správce a další.

Následně v § 169 IZ jsou vyjmenovány pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou. Tyto pohledávky se uspokojují rovněž v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku.

Například: Pohledávky věřitelů na výživném ze zákona. Pracovní právní pohledávky dlužníkůvých zaměstnanců atd.

2.3 Oddlužení

Způsob řešení úpadku oddlužením neboli osobním bankrotem je řešení hlavně pro dlužníky – běžné spotřebitele, kteří se do těžké finanční situace nedostali v důsledku podnikání, ale především provozem domácnosti. IZ nepřipouští oddlužení pouze právníckým osobám – podnikatelům, tudíž dluhy podnikajících spotřebitelů nejsou zábranou. V IZ platí,

že fyzická osoba – podnikatel nesmí mít dluhy z podnikání, aby mohl použít jako řešení svého úpadku oddlužení, ale i tady je v zákoně uvedena výjimka. Dluhy z podnikání už nejsou bariérou pro řešení dlužníkovy úpadku osobním bankrotem, pokud:

- s tím souhlasí věřitel, který je nositelem pohledávky z podnikání, nebo
- jde o pohledávku zajištěného věřitele, nebo
- jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po zrušení konkursu na majetek dlužníka pro splnění rozvrhového usnesení nebo na základě zjištění insolvenčního soudu, že je majetek dlužníka pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující.⁹

Mezi další podmínky pro oddlužení patří poctivý záměr, který vyplývá z návrhu na povolení oddlužení. Problémem může být, jestliže byl dlužník v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení pravomocně odsouzen pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy, nebo když v posledních 5 letech dlužník řešil už svůj úpadek v insolvenčním řízení. Tyto požadavky už od 1. 1. 2014 nejsou výslovnou součástí IZ. Dlužník by měl, ale sám aktivně tvrdit a dokazovat okolnosti, že i přes existenci odsouzení nebo předchozího úpadku se u něho o nepoctivý záměr nejedná. Naopak v případě, kdy dlužník převede svůj hodnotný majetek na třetí osobu obvykle bezúplatným převodem a poté podá návrh na povolení oddlužení, v němž bude navrhopvat oddlužení ve formě splátkového kalendáře a jeho příjmy budou sotva postačovat na 30 % uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů, půjde jednoznačně o nepoctivý záměr.

Insolvenční soud povolí oddlužení, požádá-li o ně osoba, která je ve smyslu § 389 IZ oddlužitelným subjektem, lze-li u dlužníka usuzovat na poctivý záměr, návrh byl podán včas a řádně, a lze-li usoudit, že dlužník bude schopen uspokojit pohledávky nezajištěných věřitelů v rozsahu nejméně 30 %.¹⁰ Jestliže dlužníkovy příjmy nebudou dosahovat na tuto hodnotu, může se splněním oddlužení pomoci třetí osoba, která se například smlouvou o důchodu zaváže přispívat dlužníkovi určitou částku po dobu trvání oddlužení. Podpisy na výše uvedené smlouvě musí být úředně ověřeny.

⁹ Insolvenční zákon. *Oddlužení*. [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://insolvenčni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.htm>

¹⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4 vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-568-5

2.3.1 Návrh na povolení oddlužení

Návrh na povolení oddlužení podává pouze dlužník. Věřitel nemůže navrhnout, aby dlužníkův úpadek byl řešen oddlužením, nicméně věřitel může podat insolvenční návrh proti dlužníkovi (fyzické osobě – nepodnikateli).

Když dlužník podává návrh na zahájení insolvenčního řízení spolu s návrhem na povolení oddlužení, podněcuje, jakým způsobem má být jeho úpadek řešen.

V případě podání návrhu věřitele má dlužník ve lhůtě 30 dnů od doručení věřitelského návrhu podat návrh na povolení oddlužení dle § 390 IZ. Pokud dlužník nestihne podat návrh na oddlužení v termínu, insolvenčnímu soudu nezbyde nic jiného než na návrh nepřihlížet a dlužníkův úpadek řešit jako konkurs.

Insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení jsou na stejném formuláři. Dlužník si tudíž často neuvědomí podání dvou návrhů jedním formulářem. Formulář nalezneme bezplatně na www.justice.cz. Na těchto webových stránkách je rovněž návod na jeho vyplnění. Jestliže návrh nebude podán na předepsaném formuláři, soud ho bude posuzovat jako vadný (co do formy) a vyzve dlužníka k odstranění vad. Poté co uplyne doba k odstranění vad, soud návrh zamítne.

Dle § 391 IZ návrh na povolení oddlužení musí obsahovat:

- označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat,
- údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech,
- údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky,
- návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší.

Dále dlužník musí k návrhu připojit podle § 392 IZ i přílohy. Přílohami návrhu na povolení oddlužení jsou dle § 24 Vyhlášky č. 311/2007 Sb.:

1. Seznam majetku, ve kterém dlužník uvede veškerý svůj majetek i ten, který je předmětem zajišťovacích práv sloužících k uspokojení věřitelů. Takový majetek musí být uveden zvlášť od ostatního majetku.
2. Seznam závazků, kde dlužník označí jednotlivě veškeré závazky vůči zajištěným věřitelům a ostatní závazky. U každého zajištěného věřitele dlužník musí provést odkaz na příslušnou položku ze seznamu majetku. Samostatně uvede v seznamu závazků vykonatelné závazky a přiloží příslušné rozhodnutí či notářský nebo exekutorský zápis.

3. Listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky (například kopie potvrzení o příjmech z pracovního poměru, kopie daňových přiznání, výpisy z bankovního účtu).
4. Výpis z rejstříku trestů dlužníka, jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu, nebo obdobný doklad členského státu EU, v němž dlužník v posledních 3 letech pobýval nepřetržitě po dobu delší než 6 měsíců. Výpis nesmí být starší než 3 měsíce.
5. Listiny, kterých se návrh na povolení oddlužení dovolává a listiny, které prokazují v návrhu na povolení oddlužení tvrzené skutečnosti.
6. V případě, kdy je dlužník zaměstnavatel, musí doložit seznam svých zaměstnanců.
7. Je-li podáván společný návrh manželů na povolení oddlužení – kopie oddacího listu a písemné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů. Podpisy obou manželů musí být úředně ověřeny.
8. Je-li dlužník právnická osoba, výpis z obchodního rejstříku nebo obdobného registru, pokud nelze existenci dlužníka ověřit v příslušném registru.
9. Písemný souhlas nezajištěného věřitele, který se na tom s dlužníkem dohodl, s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jeho pohledávky. Tato nižší hodnota pohledávky musí být zároveň uvedena a podpis věřitele musí být úředně ověřen.
10. Pokud má dlužník osoby, které jsou ochotné mu poskytnout za účelem splnění oddlužení dar nebo mu po dobu trvání oddlužení budou platit pravidelné peněžní prostředky, musí být tento stav doložen písemnou darovací smlouvou nebo smlouvou o důchodu s ověřenými podpisy.
11. Je-li dlužník zastoupen na základě plné moci – plná moc.

Pokud návrh na oddlužení neobsahuje všechny předepsané náležitosti, soud informuje dlužníka a dá mu možnost nápravy. Tato možnost je v délce trvání 7 dní a je uvedena v § 393 IZ. V případě, kdy dlužník požadované náležitosti nedoručí a vady neopraví, soud návrh na povolení oddlužení automaticky zamítne. Jestliže soud návrh nezamítne i v té části, ve které je insolvenčním návrhem, na dlužníkovu majetek vyhlásí konkurs.

2.3.2 Povolení oddlužení

Insolvenční soud má 15 dní od podání návrhu na to, aby rozhodl o povolení oddlužení. V případě, kdy insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem. Insolvenční soud povolí oddlužení, pokud jsou dlužníkem splněny všechny zákonné podmínky,¹¹ které byl již uvedeny v předchozí kapitole. Soud vydá rozhodnutí o povolení oddlužení spojené běžně s rozhodnutím o úpadku. Ve vydaném rozhodnutí je určen insolvenční správce. Dlužník musí insolvenčnímu správci umožnit zjištění majetkové podstaty, ze které je vyhotoven soupis.

Dále jsou v rozhodnutí vyzváni věřitelé, aby podali přihlášky svých pohledávek ve lhůtě 30 dnů. Pokud věřitelé nestihnou svou pohledávku přihlásit, v dalším průběhu insolvence se k jejich přihlášce nebude přihlížet. Pohledávka nebude uspokojena, a tudíž bez náhrady zanikne. Přihlášky věřitelů musí být řádně vyplněné a podané. Insolvenční správce tyto přihlášky shromažďuje, prozkoumává jejich obsah a vyhotoví podklady pro přezkumné jednání. Dlužník se vyjadřuje k přihlášeným pohledávkám u přezkumného jednání, ale také se může vyjádřit ještě před přezkumným jednáním, kdy svá stanoviska vepíše do seznamu pohledávek zpracovaném insolvenčním správcem. Dlužník buď uvede, že pohledávku uznává, anebo uvede důvody k popření pohledávky.

Insolvenční soud nařídí v rozhodnutí přezkumné jednání a na tento stejný den je svolána také schůze věřitelů. Schůze věřitelů většinou navazuje na přezkumné jednání.

2.3.3 Přezkumné jednání

Cílem přezkumného jednání je prozkoumání přihlášených pohledávek. Ze znění IZ nevyplývá povinnost dlužníka zúčastnit se přezkumného jednání, avšak dlužník je povinný zúčastnit se osobně schůze věřitelů. Při přezkumném jednání může dlužníka zastoupit zástupce na základě plné moci. Jestliže se dlužník nemůže zúčastnit přezkumného jednání, je vhodné, aby se v přijatelné době omluvil. Když se dlužník soudu neomluví, přezkumné jednání proběhne i v jeho nepřítomnosti.

Při přezkumném jednání má dlužník právo popřít pravost, výši či pořadí přihlášené pohledávky věřitelem. V případě popírání pravosti, dlužník namítne, že pohledávka vůbec nevznikla, nebo zanikla anebo se promlčela. Popře-li dlužník výši pohledávky, potom tvrdí, že pohledávka existuje, ale v jiné výši (v nižší). Dlužník musí uvést podle jeho názoru

¹¹ Insolvenční zákon – Oddlužení. *justice.cz*. [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>

hodnotu pohledávky. Popře-li dlužník pořadí pohledávky, musí uvést, jaké pořadí pohledávka dle jeho názoru má například: že je pohledávka nezajištěná.¹² Pokud dlužník popře nezajištěnou pohledávku, stane se pohledávka účinně popřenou a její existence se musí následně ověřit ve vyvolaném incidenčním sporu. Popření pohledávky dle § 192 odst. 1. lze vzít zpět. Také insolvenční správce je oprávněn popírat pravost, výši či pořadí přihlášené pohledávky.

Dále IZ v § 200 IZ umožňuje věřitelům popřít pravost, výši nebo pořadí pohledávky jiného věřitele, stejně jako dlužník. Na rozdíl od dlužníka nebo insolvenčního správce věřitel musí využít předepsaný formulář pro popěrný úkon. Věřitel ho má bezplatně k dispozici opět na stránkách například www.justice.cz, kde nalezne i pokyny k jeho vyplnění. Věřitelem vyplněný formulář musí být doručen nejpozději 3 pracovní dny před konáním přezkumného jednání k insolvenčnímu soudu. Pokud byl formulář doručen v elektronické formě, je nutné, aby písemné podání, bylo doručeno insolvenčnímu soudu nejpozději v průběhu přezkumného jednání. V případě, kdy věřitel nestihne doručit formulář včas, na popření pohledávky se už nepřihlíží. Usnesení o zamítnutí popření pohledávky věřitelem insolvenční soud provede nejpozději v průběhu přezkumného jednání. O popřenou pohledávku věřitelem se také vede incidenční spor. Popření věřitelské pohledávky dlužníkem nebo jiným věřitelem nemá vliv na hlasovací právo věřitele, jehož pohledávka byla popřena. Jinak tomu je v případě popření pohledávky insolvenčním správcem.

Popírající věřitel musí počítat s tím, že jeho popření pohledávky se stane automaticky žalobou a insolvenční soud ho vyzve k zaplacení soudního poplatku ve výši 5 000 Kč. Dále IZ dle § 202 odst. 3 ukládá věřiteli povinnost složit jistotu na náklady incidenčního sporu v hodnotě 10 000 Kč a to do 15 dnů od přezkumného jednání. Jistota je po skončení incidenčního sporu vrácena popírajícímu věřiteli v případě, jestli incidenční spor byl pro něho úspěšný. Pokud bude úspěšný věřitel popřené pohledávky, použije se jistota k úhradě jeho nákladů řízení.

2.3.4 Schůze věřitelů

Schůzi věřitelů řídí insolvenční soud a svolává ji jednak z vlastní iniciativy, nebo na návrh insolvenčního správce a také na návrh věřitelského výboru. Podle § 137 odst. 1 IZ se musí schůze konat nejpozději do 3 měsíců od rozhodnutí o úpadku. Soud svolává schůzi

¹² HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2014. s. 1482. ISBN 978-80-7400-555-8.

pomocí vyhlášky, kterou zveřejní v insolvenčním rejstříku. Vyhláška je zvláště doručena insolvenčnímu správci, dlužníkovi, věřitelskému výboru a popřípadě osobě, která musí na schůzi něco vykonat např. soudní znalec. Místo konání je uvedeno ve vyhlášce, zpravidla se schůze věřitelů koná v jednací síni v budově insolvenčního soudu, ale pokud se do insolvenčního řízení přihlásí mnoho věřitelů, může se schůze konat i jinde z kapacitních důvodů. Schůze věřitelů je veřejná. V praxi schůze věřitelů probíhá ihned po přezkumném jednání. Na schůzi věřitelů se projednává, zda jednotliví věřitelé spatřují nějaké překážky pro oddlužení dlužníka.

V případě řešení dlužníkova úpadku oddlužením schůze věřitelů volí formu oddlužení, tedy zda bude oddlužení provedeno ve formě splátkového kalendáře (**viz kapitola 3.1**) nebo zpeněžením majetkové podstaty (**viz kapitola 3.2**). O způsobu oddlužení věřitel hlasuje pomocí tzv. hlasovacího lístku. Dlužník má povinnost zodpovědět na dotazy přítomných věřitelů, proto se musí dlužník účastnit osobně. Jestliže se dlužník nedostaví bez řádné omluvy, insolvenční soud bere jeho návrh na oddlužení, že ho dlužník bere zpět.

V případě řešení úpadku konkursem, schůze přijímá usnesení o způsobu zpeněžení majetkové podstaty a uděluje insolvenčnímu správci důležité pokyny. Schůze věřitelů může také požadovat výměnu insolvenčního správce.

V insolvenčním řízení neplatí princip jeden věřitel – jeden hlas. Hlasování probíhá na základě poměrného pravidla, kdy na 1 Kč přihlášenou do insolvenčního řízení připadá 1 hlas. Tudíž podle výše pohledávek má každý věřitel jinou sílu hlasu. Koná-li se schůze věřitelů až po přezkumném jednání, má hlasovací právo každý věřitel s pohledávkami, které insolvenční správce uznal. Věřitel, kterému nebyla uznána pohledávka insolvenčním správcem, může požádat o přiznání hlasovacího práva schůzi věřitelů. Jestliže schůze věřitelů hlasovací právo neuzná, rozhodne o hlasovacím právu soud. Popření pohledávky dlužníkem nebo věřitelem nemá na hlasovací právo vliv.

Hlasovací právo nemají, ani o to nemohou žádat věřitelé s pohledávkami za majetkovou podstatou a s pohledávkami jim na roveň postavenými; věřitelé s pohledávkami vyloučenými z uspokojení v rámci insolvence; věřitelé s podřízenými pohledávkami a věřitelé s pohledávkami vázanými na odkládací podmínku.

Pokud je do insolvenčního řízení přihlášeno více než 50 věřitelů, schůze věřitelů má povinnost ustanovit věřitelský výbor podle § 56 IZ. Nicméně to neplatí v případě řešení úpadku nepatrným konkurzem anebo oddlužením, kde není povinnost volit věřitelský výbor. Činnost věřitelského výboru je definována v § 58 IZ.

K přijetí usnesení věřitelské schůze stačí, hlasovala-li pro nadpoloviční většina na schůzi přítomných věřitelů (bráno podle počtu hlasů).

V případě, kdy se věřitelé nesejdou anebo se nedokáží shodnout pro konkrétní formu oddlužení, rozhoduje insolvenční soud. Způsob rozhodnutí insolvenčního soudu musí být takový, aby zajistil co největší uspokojení pohledávek věřitelů.

Po ukončení přezkumného jednání a schůze věřitelů má soud povinnost vydat bez zbytečného odkladu rozhodnutí o schválení oddlužení a jeho formě. Tímto rozhodnutím jsou nastavena pravidla, kterými se oddlužení dlužníka musí řídit.

2.3.5 Schválení oddlužení

Insolvenční soud v usnesení o schválení oddlužení přesně stanovuje povinnosti dlužníka během jeho oddlužení, také stanoví povinnosti plátců mzdy či obdobných příjmů dlužníka.

Mimo jiné je v rozhodnutí o schválení oddlužení potvrzen insolvenčního správce a stanoven závazný způsob uspokojování pohledávek jednotlivých přihlášených věřitelů.¹³

Zveřejněním rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku dochází ke skutečnému ukončení fáze insolvenčního řízení o insolvenčním návrhu a návrhu na povolení oddlužení, a následně začíná samotný proces průběhu oddlužení, které je provedeno formou splátkového kalendáře (viz kapitola 3.1) nebo formou zpeněžení majetkové podstaty (viz kapitola 3.2). Základní povinnosti dlužníka po schválení oddlužení je plnit rozhodnutí soudu.

2.4 Společné oddlužení manželů

Jak už bylo uvedeno v kapitole 2.1, novela IZ s platností k 1. 1. 2014 uzákonila možnost společného návrhu manželů na povolení oddlužení a to v § 394a IZ. Dlužníci musí být ke dni podání návrhu na povolení oddlužení manželé. Formulář pro podání návrhu na povolení oddlužení je stejný jako pro jednotlivce. Manželé - dlužníci pouze zaškrtnou kolonku, že se jedná o společný návrh manželů na povolení oddlužení. Návrh musí obsahovat stejné náležitosti a přílohy, které byly již zmíněny v kapitole 2.3.1 Návrh na povolení oddlužení.

¹³ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 301 s. ISBN 978-80-7380-568-5.

Společné oddlužení manželů má určité podstatné výhody. Například pokud mají manželé některé či všechny závazky uzavřeny společně, potom se do společného oddlužení započítávají tyto závazky pouze jedenkrát. V případě oddlužení manželů zvlášť, by každý musel uvést kromě svých samostatných závazků i ty společné. Došlo by k situaci, že každý z manželů by uhradil minimálně 30 % závazků. Dohromady by tedy splatili 60 % závazků.

Další výhodou společného oddlužování je, že náklady na insolvenčního správce zahrnuté v měsíčních splátkách oddlužení jsou v případě společného oddlužení manželů nižší, než kdyby se každý z manželů oddlužoval samostatně.

V případě dluhů není ani rozvod řešením před vyhlášením osobního bankrotu. Pokud se partneři nedohodnou, jak si společný majetek i dluhy rozdělí, dostane automaticky každý polovinu dluhů, i když je nadělal nedisciplinovaný manžel. Člověk si musí uvědomit, že existuje institut společného jmění manželů, který je vymezen § 143 Nového Občanského zákoníku. Společné jmění manželů (dále jen SJM) tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství. Výjimkou je majetek, který jeden z manželů získá dědictvím, darem či v restituci, nebo pokud ho získá do svého výlučného vlastnictví. Do společného jmění patří i závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům vznikly za trvání manželství. Výjimkou jsou závazky, které se váží k výlučnému vlastnictví jednoho z manželů a závazků, které přijal jeden z manželů bez souhlasu druhého, ale jejich rozsah přesahuje přiměřenou míru majetkovým poměrům manželů. Dále § 144 NOZ uvádí, že pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů.

Rozvod v době probíhajícího oddlužení manželů je možný a nebude nijak ovlivňovat probíhající pětiletý proces oddlužení. Oba manželé budou po rozvodu pokračovat ve splácení stanovených splátek nezbytných pro oddlužení, a to shodným způsobem jako tomu bylo před rozvodem. Dlužníci nesmí zapomenout nahlásit tuto změnu svému insolvenčnímu správci. Dle nových podkladů bude nutné vypočítat výživné na vyživované osoby a rovněž bude nově vypočítána nezabavitelná minimální částka v oddlužení.¹⁴

¹⁴ Jsem v insolvenci a chci se nechat rozvést. *bankrot-bezpecne.cz*. [online]. 9.5.2014 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.bankrot-bezpecne.cz/magazin/jsem-v-insolvenci-a-chci-se-nechat-rozvest-6>

2.5 Konkurs

IZ upravuje způsob řešení úpadku konkursem v § 244 až 315. Konkurs je univerzálním řešením úpadku, jelikož se vztahuje na všechny typy subjektů. V případě prohlášení konkursu dlužník úplně přichází o právo disponovat s majetkem, který tvoří majetkovou podstatu. Toto právo přechází na insolvenčního správce. Dlužník je povinen umožnit insolvenčnímu správci, aby mohl začít vykonávat dispoziční oprávnění k majetkové podstatě. Před tím musí dlužník navíc poskytnout součinnost při zjišťování rozsahu majetkové podstaty.

Základní charakteristika konkursu je, že zjištěné pohledávky věřitelů jsou zásadně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty. Ke zpeněžení majetkové podstaty může insolvenční správce přistoupit nejdříve, až po právní moci rozhodnutí o prohlášení konkursu a po první schůzi věřitelů.¹⁵ Výjimkou jsou věci bezprostředně ohrožené zkázou či znehodnocením, ostatní výjimky může udělit insolvenční soud. Zpeněžením majetkové podstaty zanikají účinky nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce a ostatní závady. Způsoby zpeněžení jsou uvedeny v následující kapitole.

Insolvenční správce dále předloží soudu návrh na rozvrhové usnesení. V tomto usnesení je uvedeno, kolik má být vyplaceno na každou pohledávku v upraveném seznamu přihlášených pohledávek. Soud dále vydá rozvrhové usnesení, kde jsou určeny částky, které mají být věřitelům vyplaceny. Věřitelé zahrnutí do rozvrhu se uspokojují poměrně vzhledem k výši jejich zjištěných pohledávek. Před vydaným rozvrhem se uspokojují pohledávky za majetkovou podstatou, pohledávky jím na roveň postavené a zajištěné pohledávky.

Navíc neuspokojené pohledávky ze zpeněžení majetkové podstaty nebo jejich části nezanikají v případě konkursního řízení vedeného na majetek dlužníka – fyzické osoby. Konkurs tak úpadek dlužníka, který nedisponoval s dostatkem majetku, uspokojivě neřeší. Po skončení konkursního řízení, je věřitel oprávněn podat proti dlužníkovi návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci. Podle § 312 odst. 4 IZ se právo podat návrh na výkon rozhodnutí promlčí až za 10 let po pravomocném zrušení konkursu.

V případě dlužníka - právnické osoby, po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušení konkursu pro nedostatek majetku, se obchodní společnost zrušuje. Návrh na výmaz z obchodního rejstříku musí podat osoba oprávněná jednat za dlužníka. Zánikem dlužníka tudíž zanikají i neuspokojené pohledávky nebo jen jejich části. Avšak to neplatí, jestliže se může věřitel domáhat uspokojení této pohledávky po třetích osobách ze zajištění po

¹⁵ Konkurs. *Insolvenční zákon*. [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://insolvenčni-zakon.justice.cz/obecne-informace/konkurs.html>

spoludlužnicích, ručitelích nebo zástavních dlužnicích. O ručení členů statutárních orgánů právnických osob podle § 68 ZOK rozhoduje insolvenční soud na návrh insolvenčního správce nebo věřitele. Dle odst. 1 § 68 ZOK soud rozhodne o ručení člena nebo bývalého člena statutárního orgánu za splnění závazků obchodní korporace, pokud:

- bylo rozhodnuto o úpadku obchodní korporace, a
- člen nebo bývalý člen statutárního orgánu korporace věděli anebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku, a v rozporu s péčí řádného hospodáře.

Z toho vyplývá, že pokud jednal člen statutárního orgánů s péčí řádného hospodáře a učinil vše, co mohl, aby hrozící úpadek odvrátil, insolvenční soud nemůže rozhodnout o jeho ručení. Dále ZOK podle § 68 odst. 2 uděluje i výjimku členu nebo bývalému členu statutárního orgánu, kteří byli do funkce ustanoveni za účelem odvrácení úpadku nebo jiné nepříznivé hospodářské situace a tuto funkci vykonávali s péčí řádného hospodáře. Členové statutárního orgánu jsou povinni vydat prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce, popřípadě i jiný prospěch, a to za období 2 let zpět před právní mocí rozhodnutí o úpadku, jestliže:

- insolvenční řízení bylo zahájeno na návrh jiné osoby než dlužníka (a soud rozhodl o úpadku),
- členové orgánu věděli nebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku,
- členové orgánu neučinili v rozporu s péčí řádného hospodáře vše potřebné a rozumně předpokládatelné za účelem odvrácení úpadku a
- insolvenční správce členy orgánu vyzval k vydání prospěchu (při splnění shora uvedených podmínek).

Povinnost vydání prospěchu se vztahuje i na bývalé členy, pokud přivedly obchodní korporaci k úpadku. Neuznají-li členové statutárních orgánů povinnost vrátit prospěch, může se insolvenční správce domáhat vydání soudní cestou. Vědomost či nevědomost členů statutárních orgánů stejně tak i toho, zda tyto osoby učinily vše k odvrácení úpadku, bude záviset na posouzení konkrétních okolností.

2.5.1 Způsoby zpeněžování majetkové podstaty

Dlužníkův majetek lze zpeněžit 2 způsoby: **přímým prodejem a veřejnou dražbou**. Insolvenční správce může majetek zpeněžit najednou nebo po částech. O způsobech

zpeněžení může rozhodnout schůze věřitelů, jinak insolvenční správce, který je však vázán postojem věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů.¹⁶

Při zpeněžení **přímým prodejem** dle §298 IZ je nutný souhlas věřitelského výboru a insolvenčního soudu. Soud může stanovit podmínky prodeje jako např. formu a rozsah inzerce, způsob výběru nejlepší nabídky atd. Při prodeji majetku, který je objektem zajištění, musí udělit souhlas takto zajištěný věřitel.

K **veřejné dražbě** podle § 287 IZ není vyžadován souhlas insolvenčního soudu. Insolvenční správce uzavře smlouvu s dražebníkem, který na jejím základě vykoná veřejnou dražbu. Účinnost této smlouvy je podmíněna schválením věřitelského výboru.

Při zpeněžení majetku nesmí tento majetek nabýt dlužník, osoby mu blízké a osoby, které s ním tvoří koncern. Na tyto osoby nesmí být zpeněžovaný majetek ani převeden ve lhůtě 3 let od skončení konkursu.

2.6 Reorganizace

Reorganizace je způsobem řešení dlužníkovy úpadku, který je podnikatel. Dle § 316 odst. 4 IZ, musí celkový obrat dlužníka za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhnout alespoň částky 50 000 Kč nebo musí dlužník zaměstnávat nejméně 50 zaměstnanců v pracovním poměru. Pro reorganizaci postačuje splnění 1 z výše uvedených podmínek.

Reorganizace je přípustná, i pokud podnikatel nesplňuje ani 1 z výše uvedených podmínek, avšak dlužník musí společně s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do rozhodnutí o úpadku předložit insolvenčnímu soudu reorganizační plán. Navíc reorganizační plán musí být schválen alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů počítanou podle výše pohledávek. Tato podmínka je vymezena v §316 odst. 5 IZ.

Dlužník při reorganizaci nadále vyvíjí svou podnikatelskou činnost podle reorganizačního plánu, který má za cíl ozdravit provoz dlužníkovy podniku a uspořádat vzájemného vztahy mezi dlužníkem a jeho věřiteli. Obsah reorganizačního plánu a seznam dokladů vymezují § 340 – 342 IZ.

Po skončení reorganizace rozhodně insolvenční soud o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech.

¹⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4 vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-568-5

3 Ekonomické a sociální dopady na dlužníka

Každý z nás se může dostat do finančního průšvihů, mnohdy ani nemusíme vědět jak. Je důležité, aby si dlužník svůj problém uvědomil a začal ho řešit. Jakmile je dluhů a věřitelů moc, je nejlepší cesta vyhlásit osobní bankrot. Osobní bankrot představuje naději pro lidi, kteří beznadějně uvízli v dlužích. Ovšem i osobní bankrot není pro každého, protože dlužníci musí splňovat základní podmínky, které byly uvedeny v předchozích kapitolách.

„*Nic není zadarmo*“, jak se říká a i osobní bankrot představuje tvrdé řešení, jak pro dlužníka, na druhé straně také i pro věřitele. Pro dlužníka, že bude 5 let tzv. o chlebu a vodě. Pro věřitele, že může dostat jen zlomek svých peněz.¹⁷ Oddlužení jako způsob řešení dlužníkovu úpadku přináší dvě cesty, které jsou v následujícím textu popsány: splátkový kalendář a zpeněžení majetku. Dále je v kapitole definována i situace, kdy věřiteli dojde trpělivost s dlužníkem, kterému přerostou dluhy nad hlavu a nesplácí svůj závazek. Věřitel tedy využije možnosti podání u exekutora návrh na nařízení exekuce. Na závěr kapitoly jsou popsány určité sociální dopady na dlužníka.

3.1 Oddlužení plněním splátkového kalendáře a ekonomická situace dlužníka

Ve chvíli, kdy insolvenční soud schválí dlužníku oddlužení, začíná pro dlužníka velmi těžké období, kdy musí své dluhy splácet. Dlužník musí změnit a uskomnit své výdaje, popřípadě výdaje své rodiny. Nicméně přísné podmínky po dobu pěti let oddlužení nejsou všichni dlužníci schopni anebo vůbec ochotni dodržet.

Povinnosti dlužníka po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře jsou vymezeny v § 412 IZ. Dlužník má povinnost svého insolvenčního správce a insolvenční soud informovat o změnách, jako jsou např. osobní stav, bydliště anebo sídlo a zaměstnání. Důležité je sdělovat svému správci, pokud se dlužníku změní vyživovací povinnost. Dále dlužník musí překládat přehled příjmů za každých uplynulých šest měsíců.¹⁸

Dlužník není v rámci pravidelných měsíčních plateb do plnění splátkového kalendáře aktivně zapojen. Plátce mzdy vypočítá zábavitelnou část mzdy nebo soudem určenou část

¹⁷ KVAPIL Václav. Exekuce v kostce: Kdy je řešením insolvence. *Peníze.cz*. [online]. 11.1.2016 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/exekuce/307607-exekuce-v-kostce-kdy-je-resenim-insolvence>

¹⁸ HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2014. s. 1482. ISBN 978-80-7400-555-8.

mzdy a pošle ji insolvenčnímu správci. Dlužník dostane od zaměstnavatele pouze nezabavitelnou část, kterou má pro svoji potřebu. V čase od povolení oddlužení do doby než zaměstnavatel bude posílat určenou část insolvenčnímu správci, je dlužník povinen hradit měsíčně odměnu a paušální náhradu hotových výdajů správce sám k rukám insolvenčního správce.¹⁹

Insolvenční správce každý měsíc rozdělí dlužníkovu splátku mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek, jak bylo určeno v rozhodnutí o schválení oddlužení insolvenčním soudem.

Splátkový kalendář dlužník plní ze svých pravidelných příjmů. Nejčastější pravidelný příjem je mzda nebo její náhrada, dále invalidní nebo starobní důchod, nemocenská, peněžitá pomoc v mateřství a podpora v nezaměstnanosti. Dále dlužník uspokojuje věřitele i z příjmů mimořádných (nad rámec určených splátek). Mezi mimořádné příjmy patří odměna za příležitostnou brigádu, pojistné plnění, daňový bonus, odstupné, hodnoty získané z dědictvého řízení nebo z darů a další.²⁰ Mimořádné splátky můžou znamenat, že se dlužníkovi podaří splatit dluhy a oddluží se dříve než za pět let.

Naopak na splácení splátkového kalendáře nemohou být použity peněžité dávky sociální péče, dávky v hmotné nouzi, příspěvek na bydlení a dávky státní sociální podpory, které jsou vypláceny podle zvláštního zákona jednorázově.

Během oddlužení formou splátkového kalendáře se může stát, že dlužník přijde o své zaměstnání. Dlužník má povinnost tuto skutečnost oznámit přidělenému insolvenčnímu správci a insolvenčnímu soudu. Dále je dlužník povinen hledat si novou práci, a případně přijmout i méně kvalifikovanou. Pokud dlužníku vznikne nárok na podporu v nezaměstnanosti vyšší než současné životní minimum, splátky budou sráženy z tohoto státního příspěvku. V opačném případě splátky sráženy nebudou. Insolvenční soud stanoví dlužníku lhůtu 6 měsíců pro nalezení nového zaměstnání, či jiného zdroje příjmu. Po tuto určenou dobu bude dlužníku tolerováno neplnění splátkového kalendáře.²¹ Tato nepříznivá situace nebude mít zásadní vliv na další pokračování oddlužení, pokud dlužník před ztrátou zaměstnání získával výdělek, který věřitelům uspokojoval jejich pohledávky v rozsahu daleko přesahujícím 30 % jejich pohledávek. V horší variantě, kdy výdělek dlužníka nebyl tak

¹⁹ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 301 s. ISBN 978-80-7380-568-5.

²⁰ HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2014. s. 1482. ISBN 978-80-7400-555-8

²¹ KUBEŠOVÁ Jana. Ztráta zaměstnání během insolvence. *Abivia*. [online]. 10.4.2015 [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: <http://abivia.cz/financni-rady/ztrata-zamestnani-behem-insolvence/>

vysoký a dlužník bude dlouhodobě nezaměstnaný, půjde o zrušení schválení oddlužení a prohlášení konkursu na dlužníkův majetek.

Při oddlužení formou splátkového kalendáře má insolvenční správce nárok na odměnu ve výši 750 Kč a na paušál na náhradu hotových výdajů ve výši 150 Kč měsíčně. V případě oddlužení povoleného na základě společného návrhu manželů činí odměna insolvenčnímu správci 1 125 Kč a hodnota náhrady hotových výdajů je 225 Kč. Jestliže je insolvenční správce plátcem DPH, o tuto daň se částky náležící správci navyšují. Tyto nároky má správce od povolení až do skončení plnění splátkovým kalendářem.²² Jakmile dojdou správci dlužníkovy prostředky pro plnění oddlužení, správce z toho nejdříve uspokojí své nároky. Dále před ostatními pohledávkami správce upřednostňuje běžné a dlužné výživné na děti dlužníka. Dlužník si musí uvědomit, že o odměnu správci a běžné výživné se snižuje částka, která je pro plnění splátkového kalendáře.

Pokud se do insolvenčního řízení přihlásí věřitel, který bude mít pohledávku zajištěnou (nejčastěji domem nebo bytem), bude tento věřitel uspokojen mimo plnění ze splátkového kalendáře a to zpeněžením majetku, který je součástí majetkové podstaty např. výše uvedený dům. Dlužník může přijít o střechu nad hlavou, jestliže si vzal hypotéku na dům, protože tímto domem jednoduše ručí a ani insolvence ho nezachrání, jak si někteří dlužníci myslí. Navíc se nemusí jednat jen o zmíněný dům, ale o všechnen majetek, který je předmětem zajištění pohledávek věřitelů.

Insolvenční správci se setkávají s různými příklady dlužníků, nicméně povinnosti dlužníka je, aby neuzavíral žádné další závazky, které by nemohl splnit. V praxi nejsou tyto nové pohledávky věřitelů uspokojovány. Podle § 168 IZ se nejedná o pohledávky za majetkovou podstatou. Pokud tedy dlužník po schválení oddlužení neplatí účty za elektrickou energii, plyn, vodu nebo datové služby, které jsou dodávány do místa bydlení dlužníka, pro věřitele těchto nových pohledávek není možnost domoci se jejich úhradě v probíhaném insolvenčním řízení. Tento „nový“ věřitel se může obrátit na dlužníka, aby zaplatil, může ho i zažalovat u obecního soudu. Prakticky ale bude muset věřitel počkat s exekucí vymáháním pohledávky až po skončení oddlužení. Věřitel má také možnost obrátit se na insolvenční soud a sdělit mu, že dlužník neplní své závazky. Insolvenční soud může rozhodnout o přeměně oddlužení v konkurz.²³ Na druhé straně pro věřitele to není naděje pro rychlé získání svých peněz, neboť takovou pohledávku nebude moci uplatnit jako pohledávku

²² Insolvenční zákon – Kalkulátor splátek. *justice.cz*. [online]. [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: <http://insolvenčni-zakon.justice.cz/kalkulator-splatek.html>

²³ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 301 s. ISBN 978-80-7380-568-5.

za majetkovou podstatou, ani ji nebude moci přihlásit, protože při přeměně v konkurs se neotevívá nová lhůta. Věřiteli nezbyde nic jiného než zase počkat, až skončí konkurs dlužníka. Na druhé straně se zhorší situace dlužníka, protože konkurs neznamena osvobození od zbytků dluhů.

Oddlužení ve formě splátkového kalendáře může skončit dříve než za 5 let, pokud dlužník uspokojí pohledávky nezajištěných věřitelů v rozsahu 100 %. Dlužníci si často myslí, že když splatí zákonem povinných 30 % dříve, oddlužení vlastně končí. Opak je pravdou, a i po dosažení 30 % uspokojení věřitelů se musí ve splátkách pokračovat až do uplynutí 5 leté lhůty.

3.1.1 Výpočet splátky

Před podání návrhu na povolení oddlužení, by si měl dlužník sám spočítat, zda budou jeho příjmy dostatečně stačit v příštích 5 letech, aby pokryly nezajištěným věřitelům nejméně 30 % zjištěných pohledávek. Dlužník může použít kteroukoliv kalkulačku dostupnou na internetu. Na stránkách www.insolvenčni-zakon.cz je umístěn splátkový kalkulátor, který byl využit pro následné výpočty modelových příkladů. V příkladech bylo počítáno s hodnotami pro rok 2016 a insolvenční správce je plátce DPH.

Příklad č. 1: Dlužník bez manželky a s žádnou vyživovací povinností k dětem. Čistá mzda ve výši 15 000 Kč.

Tab. 3.1 Příklad č. 1

Čistá měsíční mzda	15 000
Manžel/ka	ne
Děti a další vyživované osoby	0
Měsíční splátka pro oddlužení	5 881
Mzda k výplatě	9 119
Měsíční splátka pro oddlužení po odečtení nároku insolvenčního správce	4 792
Celková výše splátek pro oddlužení za 5 let	352 860
Nárok insolvenčního správce	65 340
Celková výše splátek pro oddlužení za 5 let po odečtení nároku insolvenčního správce	287 520

Zdroj: Vlastní zpracování

Měsíční splátka dlužníka pro oddlužení je 5 881 Kč, ale z toho se musí nejprve před uspokojením věřitelů odečíst částka pro insolvenčního správce v hodně 1 089 Kč (protože je plátce DPH, jinak 900 Kč). Tudíž měsíční splátka pro uspokojení nezajištěných věřitelů je v hodnotě 4 792 Kč. Za 5 let bude celková výše splátek pro oddlužení a po odečtení nároku insolvenčního správce činit 287 520 Kč. Pokud by tato hodnota odpovídala minimálnímu plnění 30 %, pak by tento dlužník mohl jít do oddlužení s celkovými dluhy do maximální výše 958 400 Kč. Dlužník po dobu 5 let má pro sebe a své výdaje částku 9 119 Kč z 15 000 Kč.

Příklad č. 2: Dlužník má manželku a 1 vyživovací povinnost k dítěti. Čistá mzda ve výši 15 000 Kč.

Tab. 3.2 Příklad č. 2

Čistá měsíční mzda	15 000
Manžel/ka	ano
Děti a další vyživované osoby	1
Měsíční splátka pro oddlužení	3 821
Mzda k výplatě	11 179
Měsíční splátka pro oddlužení po odečtení nároku insolvenčního správce	2 732
Celková výše splátek pro oddlužení za 5 let	229 260
Nárok insolvenčního správce	65 340
Celková výše splátek pro oddlužení za 5 let po odečtení nároku insolvenčního správce	163 920

Zdroj: Vlastní zpracování

Měsíční splátka dlužníka v tomto případě oddlužení je 3 821 Kč, ale z toho se musí nejprve před uspokojením věřitelů odečíst částka pro insolvenčního správce v hodně 1 089 Kč (protože je plátce DPH, jinak 900 Kč). Tudíž měsíční splátka pro uspokojení nezajištěných věřitelů je v hodnotě 2 732 Kč. Za 5 let bude celková výše splátek pro oddlužení a po odečtení nároku insolvenčního správce činit 163 920 Kč. Pokud by tato hodnota odpovídala minimálnímu plnění 30 %, pak by tento dlužník mohl jít do oddlužení s celkovými dluhy do maximální výše 546 400 Kč. Dlužník po dobu 5 let má pro sebe a svou rodinu měsíčně k dispozici příjem ve výšce 11 179 Kč z 15 000 Kč.

3.1.2 Metoda výpočtu zabavitelné částky

1. krok – zjištění nezabavitelné částky na dlužníka

Nezabavitelná částka na dlužníka představuje $\frac{2}{3}$ součtu životního minima na jednotlivce a normativních nákladů na bydlení na 1 osobu. Aktuálně v roce 2016 je životní minimum na jednotlivce ve výši 3 410 Kč. Normativní náklady na bydlení v roce 2016 činí 5 858 Kč (do roku 2015 5 767 Kč). U normativních nákladů se vychází vždy z nákladů na bydlení v bytě v nájmu v obci od 50 000 do 99 000 obyvatel, ne jak skutečně dlužník bydlí.²⁴

$$\text{Nezabavitelná částka na dlužníka v roce 2016} = \frac{2}{3} \cdot (3\,410 + 5\,858) = 6\,178,67 \text{ Kč}$$

2. krok – zjištění povinně vyživovaných osob

Povinně vyživovanou osobou je manželka (případně partner dlužníka), i když je manželka finančně nezávislá na dlužníkovi nebo s dlužníkem vůbec nežije ve společné domácnosti. Dále jsou vyživovanými osobami vlastní nebo osvojené nezaopatřené děti, i pokud s dlužníkem nežijí ve společné domácnosti a také neprovdaná matka dítěte. Další osoby jsou vyživované, pokud dlužník dokáže, že jsou na něm tyto osoby výživou nutně závislé např. rodiče, jiní příbuzní i rozvedená manžel/ka.

3. krok – zjištění základní částky

Základní částku tvoří nezabavitelná částka dlužníka + $\frac{1}{4}$ nezabavitelné částky na každou osobu, k níž má dlužník vyživovací povinnost. Zaokrouhluje se na celé koruny nahoru.

Pro rok 2016 by základní částka činila u dlužníka, který má manželku a jedno nezaopatřené dítě:

$$6\,178,67 + 2 \cdot \left(\frac{1}{4} \cdot 6\,178,67\right) = 9\,268,05 \approx 9\,269 \text{ Kč}$$

4. krok – zjištění neomezeně srazitelné částky a zabavitelných dvou třetin

Pokud čistá mzda dlužníka snižená o základní částku přesahuje součet životního minima jednotlivce a normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu, je tento rozdíl

²⁴ MAULWURF Adolf. Nové (vyšší) nezabavitelné částky. *EPRAVO.cz*. [online]. 23.12.2015 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nove-vyssi-nezabavitelne-castky-nezabavitelne-minimum-pri-exekucnich-srazkach-ze-mzdy-pro-rok-2016-99997.html>

částkou srazitelnou bez omezení. Základem pro výpočet třetin je pak pouze onen součet životního minima jednotlivce a normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu.²⁵

V průběhu plnění splátkového kalendáře se můžou vstupní údaje měnit, tím se mění výše zabavitelné částky, v důsledku toho se může měnit i konečná míra uspokojení nezajištěných věřitelů.

3.1.3 Nižší splátky než zákonem stanovené

Dlužník může požádat v návrhu na povolení oddlužení, aby mu insolvenční soud stanovil jiné než zákonem stanovené splátky. Soud, tomuto požadavku může vyhovět v případě, kdy hodnota plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé, bude stejná nebo vyšší než 50 % jejich pohledávek nebo stejná či vyšší než hodnota plnění, na které se dlužník dohodl s věřiteli. Soud není povinen stanovovat nižší částky splátek, při rozhodování přihlíží k důvodům, které vedly dlužníka k úpadku a k doporučení věřitelů.

Dlužník může požádat o stanovení nižších splátek i v průběhu insolvenčního řízení, pokud dojde k zásadní změně poměrů dlužníka nebo jeho rodiny.

3.2 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a ekonomická situace dlužníka

Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se postupuje obdobně jako při zpeněžování majetkové podstaty v konkursu. Na rozdíl od konkurzu do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení.²⁶

Tento majetek je uveden v soupisu majetkové podstaty a také ve výrokové části rozhodnutí o schválení této formy oddlužení. Majetek, který dlužník získá, až po schválení oddlužení nepatří do majetkové podstaty, a je na rozhodnutí dlužníka, jak s ním naloží. Půjde nejčastěji o mzdu či jiný pravidelný příjem, jít může však i o mimořádné příjmy, které dlužník obdrží například děděním či darem. Je důležité upozornit na § 406 odst. 2 písm. b) IZ, který

²⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-568-5.

²⁶ RANDÁKOVÁ, Monika. Oddlužení. *Oddlužení – jeden ze způsobů řešení úpadků – Daňový portál profesionálů a daňových poradců*. [online]. 1.8.2006 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: [http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d175v151-oddluzeni-jeden-ze-zpusobu-reseni-upadku/?search_query=\\$index=1198](http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d175v151-oddluzeni-jeden-ze-zpusobu-reseni-upadku/?search_query=$index=1198)

byl novelizován k 1. 1. 2014, a podle něho by do majetkové podstaty při řešení úpadku oddlužením ve formě zpeněžení majetkové podstaty měly patřit i budoucí mimořádné příjmy dlužníka. Toto je však v rozporu s § 408 odst. 2 IZ, podle kterého má dlužník dispoziční oprávnění k majetku, který získá poté, co nastanou účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Věřitelé s novými pohledávkami vzniklými až po schválení oddlužení, mohou na majetek, který nepodléhá oddlužení vést výkon rozhodnutí nebo exekuci.²⁷

Pokud bude v majetkové podstatě zahrnut majetek patřící do společného jmění manželů, dochází k zániku společného jmění manželů a k jeho vypořádání, stejně jako při řešení úpadku konkursem.

V případě zpeněžení majetkové podstaty má dispoziční oprávnění insolvenční správce. Věřitelé budou uspokojeni z výtěžku po zpeněžení majetkové podstaty. Tento výtěžek je mezi věřitele rozdělen poměrně podle rozvrhového usnesení. Přihlášený zajištěný věřitel je uspokojen ze zpeněžení té části majetkové podstaty, která tvoří zajištění jeho pohledávky.

Míra uspokojení věřitelů v této formě oddlužení závisí na výtěžku získaném zpeněžením. Oddlužení ve formě zpeněžení majetkové podstaty trvá kratší dobu, než oddlužení ve formě splátkového kalendáře.

3.3 Kombinace obou způsobů oddlužení

IZ předpokládá, že oddlužení bude probíhat jednou ze dvou nabízených forem dle § 398 IZ. Není vyloučeno, aby k návrhu dlužníka insolvenční soud schválil oba způsoby oddlužení, i když tuto situaci IZ zásadně neřeší. Tato kombinace nastane zejména v situacích, kdy dlužníkův zabavitelný příjem nebude dostatečně vysoký pro oddlužení splátkových kalendářem a dlužník proto nabídne pro účely oddlužení i zpeněžení části svého majetku.²⁸

3.4 Osvobození dlužníka od dluhů

Pokud se dlužníkovi, kterému soud schválil oddlužení, podaří vyvarovat všech excesů a podle způsobu oddlužení řádně a včas splní všechny povinnosti, potom je na dohled výsledek, kdy se dotyčný zbaví všech svých dluhů.

²⁷ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-568-5.

²⁸ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-568-5.

Jestliže insolvenční soud uzná, že dlužník splnil všechny podmínky a povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční rozhodnutí, že insolvenční řízení skončilo. Zbývá poslední věc, kterou musí dlužník udělat, aby všechna ta snaha měla vůbec smysl. Dlužník musí sám podat k soudu návrh na přiznání osvobození od placení dluhů, které mu po skončení insolvenčního řízení ještě zůstaly. Pro dlužníka je lepší, když návrh podá co nejdříve, neboť skončením insolvenčního řízení končí účinky insolvence, a zároveň tak končí i ochrana dlužníka před exekucí a výkonem rozhodnutí.²⁹

Ve chvíli kdy dlužník dosáhne cíle, kterým je soudní usnesení o osvobození od placení zbytků dluhů, mohou věřitelé zapomenout na peníze, které se jim nepodařilo dosud z dlužníka dostat. Soud tímto rozhodnutím osvobozuje dlužníka od povinnosti platit zbytky přihlášených pohledávek. Osvobození se podle § 414 odst. 2 IZ týká i pohledávek, které věřitelé nepřihlásili, ačkoliv tak učinit mohli, i těch ke kterým nebylo přihlíženo, protože byly přihlášeny špatně, pozdě nebo byli popřeny. Odlišná situace nastává v případě zajištěného věřitele, který v průběhu oddlužení splátkovým kalendářem nepožádal o zpeněžení dlužníkova majetku, který zajišťoval pohledávku. Zajištěný věřitel se může domáhat k uspokojení pohledávky ze zpeněžení tohoto majetku dle § 414 odst. 4 IZ.

Existují dluhy, jichž se dlužník nezbaví ani po osvobození od dluhů. Dle § 416 IZ odst. 1 se jedná o peněžité tresty nebo jiné majetkové sankce v případě, že se dlužník dopustil úmyslného trestného činu a dále také pohledávek na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti.

Dlužník se po osvobození od dluhů nemůže začít chovat tak, jakoby osobní bankrot nikdy nevyhlásil, jestliže dlužník začne rozhazovat a tzv. „začne žít na vysoké noze“, může vyvolat u svých bývalých věřitelů zájem s podezřením zjistit, jak si dlužník může tímto rozhazovačným způsobem dovolit žít, když na dluhy na zaplacení neměl. Na základě návrhu některého z věřitelů insolvenční soud může podle § 417 odst. 1 IZ přiznané osvobození dlužníkovi odebrat do 3 let od pravomocného přiznání osvobození, pokud vyjde najevo, že osvobození dlužník dosáhl podvodným jednáním, nebo že poskytl zvláštní výhody některým z věřitelů.

Dále dle § 417 odst. 2 IZ přiznané osvobození dlužníku zanikne i za situace, kdy ve výše zmíněné 3 lhůtě bude dlužník pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení či průběh oddlužení a poškodil věřitele.

²⁹ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4 vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-568-5.

3.4.1 Shrnutí výhod a nevýhod oddlužení

Jako každá mince má dvě strany i na oddlužení můžeme pohlížet ze dvou stran. Jestli celý proces oddlužení v sobě ukrývá více výhod nebo naopak převažují nevýhody.

Jako hlavní výhodu oddlužení můžeme na první místo uvést, že na majetek dlužníka nelze provést exekuci. Oddlužením se zastaví všechny probíhající soudní řízení a exekuce. Dále schválením oddlužení končí narůstání dluhů o další úroky z prodlení a sankční poplatky, které by se jinak dál a dál navyšovaly. Tlak ze strany věřitelů, vymahačů a exekutorů ustane, už nebudou posílat upomínky atd. Při samotném závěru oddlužení nastává asi největší výhoda pro dlužníka. V případě kdy zadlužený splnil všechny podmínky, zaniknou „všechny“ jeho dluhy (výjimky uvedeny v předchozí kapitole), bez ohledu na to, zda byly do insolvenčního řízení přihlášeny nebo nebyly.

Naopak nevýhody může dlužník vidět ve splnění veškerých zákonných podmínek a náležitostí ukládajícím IZ. Dlužník musí být pečlivý a bezchybný při vyplňování návrhu na povolení oddlužení, navíc k němu musí doložit všechny důležité přílohy a dokumenty. Dlužník musí na náklady insolvenčního řízení složit zálohu dle § 108 IZ, ta může být až ve výši 50 000 Kč. Tato záloha bude uložena v případě, že počáteční náklady insolvenčního řízení nelze hradit z majetku dlužníka. Nevýhoda v případě oddlužení plněním splátkovým kalendářem je, že dlužník má po dobu dlouho 5 let povinnost splácet svůj dluh a tudíž mu zbývá jen nezabavitelná částka na svou obživu a potřeby. Dlužník musí jakékoli mimořádné příjmy přiznat a odevzdat. Jméno a celý případ dlužníka je zveřejněn v insolvenčním rejstříku. Jako další negativum lze uvést situaci, kdy dlužník nedodrží podmínky oddlužení, insolvenční soud změní tuto formu úpadku v konkurs. A v tomto případě po jeho ukončení neexistuje žádná výhoda v podobě zániku dluhů dlužníka.³⁰

I přes uvedené nevýhody je oddlužení příležitostí pro nový začátek dlužníka. Oddlužení můžeme shrnout, jako vhodné řešení pro dlužníka, který má stále zaměstnání nebo příjem, ale bohužel není schopen hradit své dluhy. Navíc mu věřitelé nechtějí dovést dočasné snížení splátek nebo splátkový kalendář, ze kterého by mu alespoň něco zůstalo pro svou potřebu a hlavně na základní živobytí. Dlužník si musí dobře promyslet, zda vůbec insolveni dobrovolně podstoupí a celý tento zdoluhavý proces vydrží, bude aktivní, součinný a vzorný.

³⁰ CHVÁTAL Dalibor. Čtyři mýty o snadném oddlužení. *Měšec.cz*. [online]. 27.2.2018 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/ctyri-myty-o-snadnem-oddluzeni/>

3.5 Exekuce

Ekonomické dopady zadlužení mohou být bolestné v případě, kdy je dlužník neřeší včas. Dlužník nevyhlásí osobní bankrot, dluhy rostou, věřitelé chtějí své peníze zpět, a tak věřitelé začínají situaci řešit pomocí exekuce. I exekuce má vymezena přesná pravidla.

Nejdříve se zahájí exekuční řízení na návrh věřitele, který disponuje tzv. kvalifikovanou listinou, ve které je přiznané právo věřitele vůči dlužníkovi. Kvalifikované listině se říká exekuční titul a může mít nejrůznější původ např. soudní rozhodnutí, rozhodnutí správních orgánů, rozhodčí nálezy nebo soukromoprávní dohody zachycené notářským či exekutorským zápisem s doložkou přímé vykonatelnosti. Exekutor má povinnost návrh přezkoumat a posoudit, zda obsahuje všechny náležitosti, a jestli je připojený příslušný exekuční titul. Poté se exekutor obrací na okresní soud podle trvalého pobytu dlužníka.³¹

Soud návrhu věřitele vyhová, když vydá usnesení o nařízení exekuce a dá pokyn soudnímu exekutorovi k provedení rozhodnutí. Exekutor vyzve dlužníka, aby dobrovolně do 30 dnů od doručení zaplatil dluh včetně nákladů exekuce. Dlužník s touto výzvou dostane i exekuční návrh včetně exekučního titulu, protože musí vědět, z jakého důvodu je na něj nařízena exekuce. Dlužník je motivován k zaplacení svého dluhu, pokud v dané lhůtě zaplatí, dlužník ušetří, protože exekutor si může účtovat jen polovinu své odměny.

Ve chvíli, kdy je dlužníkovi doručeno usnesení o nařízení exekuce, nesmí dlužník nakládat s majetkem. V případě, kdy dlužník nezaplatí do 30 dnů od doručení výzvy, exekutor začne provádět exekuci, o které rozhodl v exekučním příkazu. Exekuční příkaz určuje způsob provedení exekuce a také majetek, který bude postižen.

Exekutor má právo s povolením k provedení exekuce a po jeho legitimaci vstoupit do obydlí dlužníka, aby sepsal majetek za účelem jeho prodeje. Exekutor může do bytu či domu dlužníka vstoupit i přes nesouhlas dlužníka, nebo pokud dlužník není doma. Podmínkou je, že exekutor musí přivolat Policii ČR.³² Poslední novelou Exekučního řádu a občanského soudního řádu byla zavedena podmínka, že zaměstnanci exekutorského úřadu musí z každé návštěvy v bytě dlužníka pořizovat obrazový a zvukový záznam.

Po vymožení pohledávky od dlužníka včetně nákladů exekuce, exekuce končí. Exekutor je povinný oznámit subjektům, kterým doručovat exekuční příkazy, že je exekuce skončena. Dlužník může znovu disponovat se svým majetkem, teda pokud mu nějaký zůstal.

³¹ KVAPIL Václav. Exekuce v kostce: Nejdůležitější pojmy. *Peníze.cz*. [online]. 26.8.2015 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/exekuce/303320-exekuce-v-kostce-nejdulezitejsi-pojmy>

³² Exekuce. *Rodinné finance*. [online]. 9.2.2015 [cit. 2016-01-27]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/exekuce>

3.5.1 Způsoby provedení exekuce

Mezi základní způsoby (určeny zákonem – exekučním řádem) provedení exekuce patří:

- a) **srážky ze mzdy a jiných příjmů,**
- b) **příkázání pohledávky,**
- c) **příkaz k výplatě z bankovního účtu,**
- d) **prodej movitých věcí a nemovitostí.**

Nejběžnějším způsobem provedení exekuce jsou srážky ze mzdy a jiných příjmů např. důchod, určité sociální dávky. Exekuce na plat je nejčastější a nejjednodušší způsob exekuce. Exekutor zjistí zaměstnání dlužníka, a následně se dohodne se zaměstnavatelem na srážkách ze mzdy. Dlužníkovi bude tedy každý měsíc zaměstnavatel strhávat soudem určenou částku, která bude použita na splacení dluhů a exekučních nákladů. I tady je omezení jako v případě oddlužení dlužníka ve formě splátkového kalendáře, kdy nesmí být zabavena nepostižitelná část mzdy. Na neštěstí se do tíživé finanční situace dostává stále více starších lidí, kteří mají pouze jeden příjem, a to buď starobní či invalidní důchod. V takových případech mohou exekutoři provést exekuci i na těchto důchodech. Exekutoři jednoduše informují státní správu sociálního zabezpečení, která bude sama strhávat peníze dle výše exekuce. Důchodcům musí rovněž zůstat základní nezabavitelná částka. Exekuce srážkami může postihnout také určité sociální dávky, například rodičovský příspěvek, přídavek na dítě (je-li dlužníkem dítě) nebo dávky péčovské péče. Na druhou stranu exekuce nesmí postihnout dávky v hmotné nouzi, příspěvek na bydlení, porodné, pohřebné anebo třeba příspěvek na péči.³³

V situaci, kdy dlužníkovi dluží někdo jiný, je dotyčnému příkázáno, aby exekutorovi platil. Na tzv. poddlužníka (většinou kamarád nebo příbuzný) se exekutor obrátí, aby mu dlužnou částku zaplatil.

Dlužník při exekuci příkazem k výplatě z bankovního účtu ztratí právo disponovat s peněžními prostředky na účtu. Dlužníkův účet je zablokovaný, takže z něj nemůže platit, ani vybírat. Dlužník může pouze jednorázově vybrat částku do výše dvojnásobku životního minima tedy 6 820 Kč.³⁴ Navíc je zde ze strany banky nemožnost strhnout si poplatky z účtu např. za vedení, za kartu apod., tudíž vzniká další dluh dlužníka a to u jeho banky. Tento dluh

³³ ŠUBRT, Bořivoj. *Exekuční a ostatní srážky ze mzdy a z jiných příjmů*. Praha: Wolters Kluwer, 2013. ISBN 978-80-7478-378-4.

³⁴ Životní minimum 2016. *Aktuálně.cz*. [online]. 30.12.2015 [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/finance/zivotni-minimum-2015/r~39e31ee2da0811e4a66e0025900fea04/>

roste velmi rychle, protože banky mají velmi vysoký měsíční poplatek za vedení účtu s exekucí. Dlužník by se měl pokusit zrušit zablokovaný účet. Dále se dlužník může dostat do existenčních problémů, jestliže si nechává mzdu od zaměstnavatele, který již srazil částku potřebou pro exekuci, posílat na bankovní účet, který je exekučně zablokován. Dlužník by měl svého zaměstnavatele požádat, aby mu mzdu určenou k výplatě (po exekuci) vyplácel v hotovosti nebo posílal poštovní poukázkou.³⁵

Další způsob exekuce prodej movitých věcí má své omezení. Exekutor nesmí zabavit věci potřebné k uspokojování hmotných potřeb dlužníka a jeho rodiny dle § 322 Občanského soudního řádu. Mezi tyto věci patří běžné oblečení; vybavení domácnosti (lednička, pračka, sporák); snubní prsten; zdravotnické potřeby; invalidní vozík; domácí mazlíčci a hotové peníze do částky odpovídající dvojnásobku životního minima jednotlivce. Dlužník se tomuto způsobu exekuce nevyhne, ani pokud nebude doma, jelikož exekutor může vstoupit do domácnosti sám za asistence zámečnicka a policie. Jako první exekučně zabaví cennější věci z domácnosti dlužníka například: počítače, notebooky, televize, umělecké předměty, starožitnosti a motorová vozidla. Dále přijde na domácí spotřebiče, které může zabavit a nábytek.

Všechny zabavené věci exekutor polepí a sepíše jejich seznam. Následně prostřednictvím stěhovací služby tyto věci nechá odvézt do skladu, jestliže dlužník nezaplatí dluh a ostatní náklady na exekuci, skončí veškeré jeho zabavené věci pod cenou v dražbě. Cena dražených věcí je stanovena znaleckým odhadem a následná vyvolávací cena představuje třetinu odhadní ceny.³⁶ Exekutor zabaví veškeré věci, o kterých si myslí, že patří dlužníku (zpravidla všechny, které v místě najde). Jakmile exekutor zabaví majetek, který patří jiné osobě (například žije ve společné domácnosti s dlužníkem), měla by tato osoba bez prodlení kontaktovat exekutora a prokázat na základě faktury, paragonu, kupní nebo leasingové smlouvy vystavené na své jméno, že je zabavená věc skutečně v jejím vlastnictví. Když se třetí osobě podaří prokázat vlastnictví zabaveného majetku, má povinnost exekutor zabavený majetek vrátit. Odmítne-li exekutor zajištěnou věc vrátit, pak má tato třetí osoba možnost obrátit se s vylučovací žalobou na soud, který exekuci nařídil.

Poslední způsob - exekuce na nemovitost si mnozí lidé představují jinak, než ve skutečnosti probíhá. Exekuce na nemovitost znamená prvně zablokování nemovitosti

³⁵ DLOUHÁ Petra. Věřitel jásá, dlužník brečí. Exekutor bere víc. Nezabavitelná částka v roce 2015. *Peníze.cz*. [online]. 10.3.2015 [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/exekuce/298118-veritel-jasa-dluznik-breci-exekutor-bere-vic-nezabavitelna-castka-v-roce-2015>

³⁶ BUŘINSKÁ Barbora. Průvodce exekucí krok za krokem. *Peníze.cz*. [online]. 17.9.2012 [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/exekuce/242480-pruvodce-exekuci-krok-za-krokem>

v katastru nemovitostí. To představuje určitou „pojistku“, aby dlužník při nařízení exekuce nemohl se svou nemovitostí disponovat, například jí rychle prodat nebo převést na jinou osobu. Exekutoři exekuci na nemovitost volí především v případech, kdy z dlužníka nemohou dostat peníze jiným způsobem, například obstavením účtu anebo platu. Nemovitost, ve které bydlí dlužník a jeho rodina by se měla prodávat až jako úplně poslední. Navíc poslední novelou Exekučního řádu a občanského soudního řádu bylo zavedeno, že exekutor nesmí zabavit a prodat nemovitost, ve které má dlužník trvalé bydliště a zároveň dluh, kvůli kterému se exekuce vede, nepřesahuje 30 000 Kč. Výjimkou jsou dluhy na výživném a dluhy pocházející z trestné činnosti.

Exekuce nemovitosti může proběhnout, jen když je vydáno pravomocné usnesení o nařízení exekuce. Poté má exekutor oprávnění vydat exekuční příkaz na prodej nemovitosti ve dražbě. Dlužník je informován o všech krocích exekutora a může ještě před dražbou svůj dluh zaplatit. Při stanovení ceny nemovitosti exekutor spolupracuje s odborníky na reality, kteří určí odhadní cenu nemovitosti. Na rozdíl od vyvolávací ceny movitého majetku představuje vyvolávací cena nemovitosti dvě třetiny odhadní ceny, jestliže se musí dražba kvůli neúspěchu opakovat, vyvolávací cena je snížena na polovinu odhadní ceny. Nově je ve 3. kole dražby stanovena cena nemovitosti na 40 % odhadní ceny, ve 4. kole dražby 30 % a v 5. kole 25 % odhadní ceny. V praxi ve většině případů se z exekuce nemovitosti veškerý dluh dlužníka i s náklady na exekuci splatí. Pokud je výtěžek dražby tak vysoký, že jsou uspokojeny všechny pohledávky a ještě zůstane určitý obnos peněz, tuto zbývající částku exekutor vyplatí dlužníkovi a tím je exekuce skončena. V opačném případě jakmile výtěžek z dražby nebude stačit na zaplacení celé exekuce, exekutor bude dále hledat jiné způsoby, jak z dlužníka peníze dostat. Exekuce bude tedy pokračovat.³⁷

3.6 Sociální dopady na dlužníka

Každý člověk se vypořádá se svým zadlužením jinak, navíc zde hraje roli konkrétní situace, obzvlášť výše dluhu a komu vůbec dlužíme. Občas se stane, že zapomeneme zaplatit nějakou fakturu včas (například za telefon), na výzvu ji uhradíme, a dále se nic neděje. Někdy ani nevíme, že něco dlužíme, až když nám přijde upomínka po delší době. Ovšem jiná situace nastane, když nebudeme mít půl roku zaplacený nájem za byt, k tomu budeme mít další spotřebitelské půjčky a úvěry po splatnosti. Budou se na nás valit ze všech stran výzvy

³⁷ KVAPIL Václav. Exekuce v kostce: Dražba nemovitosti. *Peníze.cz*. [online]. 19.11.2015 [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/exekuce/306006-exekuce-v-kostce-drazba-nemovitosti>

k zaplacení, navyšovat úroky a my celkově tuhle svou ekonomickou situaci nebudeme finančně zvládat. Situace takového dlužníka není vůbec jednoduchá. Každý dlužník reaguje a umí se svým zadlužením poprat jinak, navíc jak už bylo zmíněno je rozhodující konkrétní situace.

Život s velkými dluhy a neschopností je splácet má dopad jak na samotného dlužníka, tak i členy rodiny, a celkové vztahy mezi nimi. Primárně se nedostatek finančních prostředků odráží v ekonomické situaci rodiny a sekundárně na chování mezi partnery. Zadlužení jednoho z partnerů může vést i k rozpadu partnerského vztahu. Dlužník ztratí sociální zázemí, zůstane osamělý a jeho situaci tento stav jen zhorší. Špatná finanční situace rodičů má vliv i na děti vyrůstající v takovém prostředí. Rodinné vztahy se můžou zhoršit na základě půjčování mezi příbuznými. V rodinách a mezi přáteli se peníze půjčují odjakživa. Někdo má štěstí na opravdu poctivé a zodpovědné přátele, kteří svému slovu dostojí. Mnohem častější jsou však špatné zkušenosti, kdy nevinná půjčka zničí dlouholetá přátelství a rodiny rozdělí na nepřátelské tábory. Ve většině případech se o půjčkách v rodině či mezi přáteli nevedou písemné smlouvy a je velice snadné půjčené peníze nevrátit.

Podle mezinárodního průzkumu společnosti KRUK Česká a Slovenská republika by se svou finanční situací svým blízkým svěřila jen polovina obyvatel Česka. Druhá polovina by se nesvěřila kvůli snaze ochránit rodinu před zbytečnými problémy. Asi 57 % Čechů informuje o své finanční situaci manželku či manžela. Dále z průzkumu vyplynulo, že i když pouze polovina Čechů sdílí svou finanční situaci se svými nejbližšími, byla by to právě rodina, na kterou by se v případě finanční pomoci obrátily 2/3 Čechů. Učinili by to kvůli tomu, že věří v její ochotu pomoci. Rodina by měla být oporou dlužníka a poskytnout mu určitou pomoc, ale na druhé straně by mělo být vše učiněno v určitých mezích a daných pravidel.

Člověk, jenž není schopen zajistit dostatečně vysoký příjem a dostát svým závazkům vůči věřiteli, může pociťovat tzv. sociální deprivaci, tedy nedostatečné uspokojení důležité potřeby jednotlivce (např. zaměstnání, aktivity volného času a rekreace, vzdělání apod.). Na sociální deprivaci může dále navazovat materiální deprivace, kdy jedinec nemůže uspokojit osobní a rodinné hmotné potřeby. S odstupem času může být člověk následně sociálně vylučován na základě nedostatečných peněžních prostředků, které jedinci brání podílet se na

činnostech, které jsou ve společnosti obvyklé. Sociální vyloučení může mít za následek další fyzické a zejména psychické obtíže.³⁸

Někdo si ze svých dluhů nedělá starosti nebo si je nepřipouští, jiný má strach, nervy a neví jak situaci vyřešit a další dlužník situaci vyřeší bez sebemenších problémů. Obecně můžeme konstatovat, že neplacení dluhů a jejich následky jsou mnohem mírnější, když dlužník situaci řeší s věřiteli včas. „*Dlužník nestrká hlavu do písku*“, a pokud není třeba řešení s věřiteli, může se dlužník pokusit vyhlásit osobní bankrot, jak už bylo uvedeno v předchozích kapitolách a dluhů se úplně zbavit.

³⁸ MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: SLON - Sociologické nakladatelství, 1999. 248 s. ISBN 80-85850-61-3.

4 Analýza a vyhodnocení ekonomické a sociální situace dlužníků

Úvod kapitoly se zabývá samotnému představení Poradny při finanční tísní, obecně prospěšné společnosti, s jejíž pobočkou v Ostravě bylo spolupracováno. Kapitola je prakticky zaměřena na analýzu ekonomické a také sociální situace dlužníků. Pro analýzu byl použit náhodně vybraný vzorek 104 dlužníků. Zjištěné informace jsou vyhodnocovány a vyobrazeny v grafech pro lepší přehlednost. Na závěr kapitoly je definován postup při finanční tísní.

4.1 Poradna při finanční tísní

Poradna při finanční tísní je nezisková, nestátní a nekomerční obecně prospěšná společnost. Poradna byla založena zakládací smlouvou uzavřenou dne 6. listopadu 2007 mezi Sdružením českých spotřebitelů a Českou spořitelnou. Dalšími partnery jsou Českomoravská stavební spořitelna, Československá obchodní banka, Komerční banka, Raiffeisen bank, Stavební spořitelna České spořitelny, UniCredit bank, nadace Erste Stiftung, Fakulta podnikohospodářská VŠE a nejnovější partner ze dne 29. února 2016 společnost Home Credit, jeden z největších poskytovatelů spotřebitelského financování v ČR. Nezávislost a nestrannost poskytovaných služeb garantuje Sdružení českých spotřebitelů, nejstarší nevládní organizace, která hájí zájmy spotřebitelské veřejnosti. Poradna je zapsána v rejstříku obecně prospěšných společností vedeném u Městského soudu v Praze v oddílu O, vložce č. 533.

Poradna nabízí své služby od roku 2008 na pobočce v Praze, od roku 2009 v Ostravě a od roku 2010 v Ústí nad Labem. Kromě těchto poboček má Poradna tzv. „výjezdní poradny“, které poradci navštěvují v určité termíny a to ve městech Litvínov, Česká Lípa, Prostějov, Šumperk, Hradec Králové a Plzeň. Ke konci roku 2014 Poradna zaměstnávala 11 zaměstnanců.

Všechny služby nabízené Poradnou jsou zdarma. Společnost poskytuje bezplatné poradenství jednak spotřebitelům, kteří v důsledku změny jejich životní situace nemohou řádně platit své dluhy, ale rovněž se snaží poradit lidem, jak se zadlužit zodpovědně, a tím předcházet problémům s řádným a včasným splácením dluhů. Zaměstnanci Poradny jsou specialisté na bezplatné zpracování návrhů na oddlužení (insolvenčních návrhů). Lidé mohou vyhledat Poradnu nejen z důvodu existující platební neschopnosti, ale i hrozící platební neschopnosti nebo exekuci a také z důvodu pomoci při podání návrhu na oddlužení. Poradci

Poradny objektivně vyhodnotí aktuální situaci daného spotřebitele a učiní správná rozhodnutí.³⁹

4.1.1 Činnosti Poradny

Poradna při finanční tísní poskytuje tyto obecně prospěšné služby:

- pomoc při prevenci před vznikem tíživé finanční situace a platební neschopnosti,
- podpora při řešení nastalé či hrozící platební neschopnosti, aby negativní dopad na finanční stabilitu spotřebitelů byl minimální,
- koordinace, podpora, asistence a vytváření podmínek pro komunikaci a spolupráci mezi spotřebiteli a jejich věřiteli a také mezi spotřebiteli a soudy a soudními exekutory,
- zhodnocení splnění všech zákonem stanovených podmínek pro povolení oddlužení a vypracování samotného návrhů na oddlužení,
- vysvětlení klientům vymáhacího procesu a informace o postupech věřitelů při vymáhání pohledávek.⁴⁰

Mimo tyto služby Poradna provozuje preventivní přednáškovou činnost pro kolektivy. Poradci navštěvují školy, azylové domy, domovy důchodců, dětské azylové domy, firmy, kde přednáší dětem, dospělým, seniorům, odborníkům, učitelům, zaměstnaným i nezaměstnaným. Cílem prezentací je uvedení do tématu osobních financí, zaměření se na nejlepší postupy, jak se vyhnout rizikům spojených se zadlužením a podporovat odpovědné půjčování si. Na těchto přednáškách se posluchači dozví nejčastější důvody předlužení, a také jak se jim vyvarovat. Poradci uvádí správné způsoby řešení častých obtíží s domácím rozpočtem a seznámí účastníky semináře s tématem osobního bankrotu tedy oddlužení. Pořádané semináře mají pro posluchače mnoho přínosů:

- porozumění různým druhům závazků a jejich rizikům,
- významnost plánování osobních a rodinných financí,
- důležitost vytvoření finanční rezervy a jak na ni,
- vymezení rozdílu mezi neziskovým a komerčním poradenstvím,

³⁹ Kdo jsme. *Poradna při finanční tísní*. [online]. [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: http://www.financnitisen.cz/kdo_jsme.php

⁴⁰ Druhy poskytovaných služeb. *Poradna při finanční tísní*. [online]. [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: http://www.financnitisen.cz/kdo_jsme.php

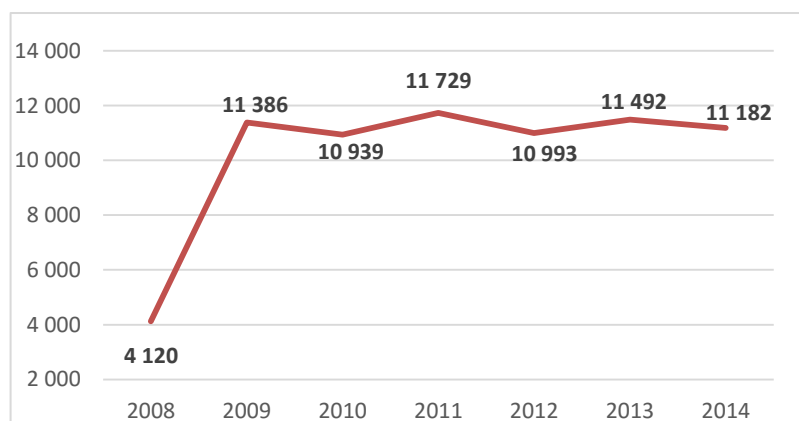
- seznámení se záludnostmi smluv a chybami při jejich podepisování,
- odpovědně si půjčovat a pracovat s dluhy,
- pochopení procesu oddlužení.

4.1.2 Statistické přehledy Poradny

Poradna, během jejího fungování od roku 2008 do roku 2014, poskytla služby více než 70 000 klientům. Za rok 2015 nebyla doposud zveřejněna Výroční zpráva. Nejméně klientů v počtu 4 120 eviduje Poradna v roce 2008. Poradna v tomto roce začínala provozovat svou činnost. V následujících letech se tento počet více než zdvojnásobil a to díky medializaci a propagaci. V předmětném roce 2009 dosáhl počet klientů k výši 11 386. Díky velice dobrému rozjezdu ostravské pobočky vypracovala Poradna za rok 2009 klientům cca každý čtvrtý návrh na oddlužení podaný soudům ČR. Nejvyšší počtu klientů měla Poradna v roce 2011 a to v počtu 11 729, poté se počet klientů nepatrně snižoval, jak lze vidět níže na Grafu 4.1.

Poradna poskytuje poradenství osobně na již uvedených pobočkách, písemnou formou, prostřednictvím internetu přes webový formulář a email, i pomocí telefonu na tzv. zelené lince a na linkách poboček. Zelená linka je bezplatná poradenská linka, která je v provozu každé pondělí a je hojně využívána. Průměrné zatížení linky bylo v roce 2009 cca 65 hodin měsíčně a v roce 2014 cca 36 hodin měsíčně. Zaznamenaný pokles v roce 2014 je nejspíše způsoben kvůli jiným bezplatným linkám u komerčních agentur. Poradna v jednotlivých měsících daných let zaznamenává i výkyvy, které jsou následkem medializace. Nejvyužívanější formou kontaktu mezi Poradnou a spotřebiteli, jak v roce 2009 tak v roce 2014, je telefon (díky zelené lince), dále následují osobní návštěvy, email a webový formulář. Klienti se na Poradnu nejméně obracejí písemně.

Graf 4.1 - Počet klientů 2008 - 2014

Zdroj: vlastní zpracování

Klienti se nejčastěji dozvídají o Poradně z internetu a také z doslechu, jak vyplývá z výročních zpráv. To pravděpodobně souvisí s kombinací vlivů médií (zejména televize) a stoupajícího povědomí o existenci a práci Poradny mezi cílovou skupinou. Další původy informací o Poradně jsou z ostatních médií, obecních úřadů, úřadů práce, soudu, bankovních přepážek a od Partners. Z poslední dostupné Výroční zprávy za rok 2014 vyplývá, že pobočky Poradny vyřizují klientské dotazy z celé ČR. Největší zájem se soustřeďuje do míst umístění „kamenných“ poboček.

Poradna zaznamenává u klientů různé důvody platební neschopnosti, jejichž škála je velmi pestrá. Podle výročních zpráv Porady je nejčastěji zmiňovaným důvodem ztráta zaměstnání a poté rozvod či rozchod s partnerem, nekomunikace s věřiteli, závazky z podnikání, naivita – malé vnímání rizik, nemoc, závazky blízkých osob, snížení příjmů jak trvalé také i přechodné, úmrtí blízkého, úvěr pro třetí osobu, koupě nemovitosti, dědictví, donucení, mateřská dovolená, úraz a další.

4.2 Analýza dlužníků a její vyhodnocení

Ekonomická a sociální analýza byla provedena na náhodně vybraném vzorku 104 dlužníků, tedy klientů Poradny při finanční tísní pobočky v Ostravě. Kancelář Poradny v Ostravě byla otevřena 14. ledna 2009. Všichni náhodně vybraní dlužníci podali návrh na povolení oddlužení v roce 2009 pomocí poradců této pobočky. Veškeré informace byly čerpány ze spisů dlužníků prostřednictvím veřejně dostupného insolvenčního rejstříku, který provozuje Ministerstvo spravedlnosti ČR. Tento insolvenční rejstřík je dostupný na stránkách www.justice.cz.

Cílem analýzy je vyhodnotit jednotlivé vybrané statistické údaje a následně některé informace porovnat s výsledky z dostupné výroční zprávy Poradny při finanční tísní za rok 2009. Je podstatné uvést, že analýza byla provedena jen na vybraném vzorku 104 dlužníků a počet klientů Poradny v roce 2009 byl 11 386, tudíž jednotlivé výsledky analýzy mohou být ovlivněny malým počtem vybraného vzorku dlužníků. Veškeré zjištěné údaje byly zaznamenány a přehledně zpracovány ve dvou tabulkách (viz Příloha č. 1 – Seznam dlužníků 2009 a Příloha č. 2 - Seznam dlužníků 2009 a jejich výše dluhů s vyhodnocením oddlužení) a následně jednotlivé statistické údaje vyhodnoceny v Příloze č. 3 - Jednotlivé tabulky analýzy dlužníků. Všechny přílohy jsou k dispozici v závěrečné části této diplomové práce.

Pro lepší přehlednost a orientaci v textu byly jednotlivé zjištěné výsledky převedeny do grafické podoby.

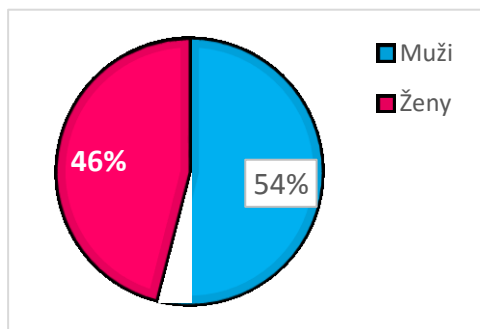
Prostřednictvím analýzy byly zkoumány následující statistické údaje: pohlaví; věk; rodinný stav; počet vyživovaných osob v domácnosti; majetek; hlavní zdroj příjmu a další zdroje příjmu; druh úpadku; výše příjmu; výše daru; celková výše dluhů uvedená dlužníkem v podaném návrhu na oddlužení; celková výše uznaných dluhů v insolvenčním řízení; počet věřitelů; pět nejčastějších věřitelů a hodnota jejich pohledávek; celková výše splacených dluhů; trvání oddlužení; splnění oddlužení a osvobození od dluhů.

Každému dlužníku je přidělena spisové značky, která usnadňuje vyhledávání v insolvenčním rejstříku. Spisová značka insolvenčního rejstříku se skládá z pevné a proměnlivé části dle § 215d Vnitřního a kancelářského řádu pro soudy. Pevnou část tvoří zkratka INS a číslo insolvenčního řízení lomené letopočtem (např. INS 4359/2009). Číslo insolvenčního řízení je v rámci celé ČR v daném roce jedinečné. Proměnlivá část je složena z písmenné zkratky označující soud a číselného označení oddělení soudu prvního stupně, který danou věc vyřizuje (např. KSOS 34). Proměnlivá část je před pevnou částí (např. KSOS 34 INS 4359/2009). Z vybraného analyzovaného vzorku 104 dlužníků bylo 98 případů projednáváno u Krajského soudu v Ostravě (KSOS), dalších 5 případů oddlužení měl na starosti Krajský soud v Brně (KSBR) a 1 oddlužení řešil soud až v Ústí nad Labem (KSUL). Dále je důležité uvést, že všem zkoumaným dlužníkům bylo insolvenčním soudem schváleno oddlužení formou splátkového kalendáře.

4.2.1 Pohlaví dlužníků

Jako prvním statistickým údajem bylo prostřednictvím analýzy zkoumáno pohlaví dlužníků. V roce 2009 se z vybraného vzorku dlužníků na Poradnu v Ostravě obrátilo 46 % žen (tedy 48) a 54 % mužů (tedy 56). Ve srovnání s výroční zprávou Poradny jde o odlišný výsledek, jelikož ženy převládaly s 52 %, a mužů bylo 48 %. Tato odchylka je způsobena malým vybraným vzorkem a navíc Poradna zpracovávala údaje svých klientů ze všech krajů za rok 2009. Z tohoto vyplývá výsledek, že úvěry, půjčky a ostatní finanční závazky nejsou otázkou jednoho pohlaví. Navíc se do problémů s plněním těchto závazků dostávají obě pohlaví poměrně vyrovnaně.

Graf 4. 2 – Pohlaví dlužníků

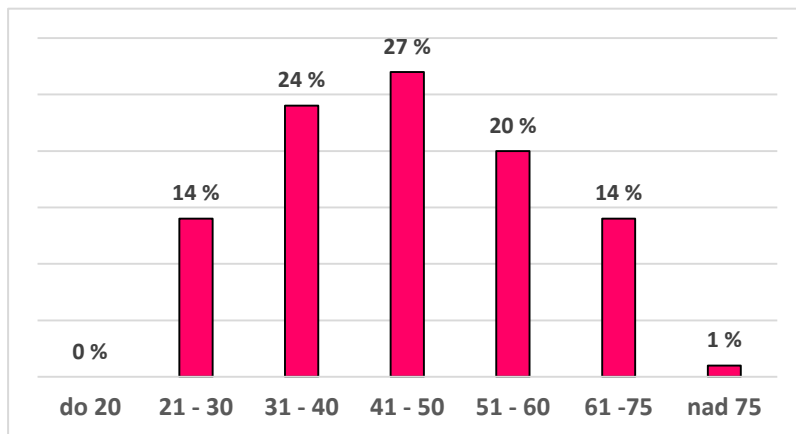
Zdroj: vlastní zpracování

4.2.2 Věková struktura dlužníků

Pomocí analýzy byla dále zkoumána věková struktura dlužníků. Dlužníci byli přiřazeni do 7 věkových kategorií. Z vybraného vzorku 104 dlužníků byli dlužníci nejvíce zastoupeni ve věkové skupině 41 – 50 let, kdy tato skupina dosahovala 27 % tj. 28 dlužníků. Druhou nejpočetnější skupinu tvořili dlužníci ve věku 31 – 40, poté následovala věková skupina 51 – 60 let. Věková kategorie od 21 do 30 let byla zastoupena 14 %, stejně jako kategorie od 61 do 75 let. Věková skupina nad 75 let je bezvýznamná a vybraný vzorek nezahrnoval dlužníka, který by spadl do skupiny do 20 let. Nejmladší dlužník měl v době podání svého návrhu na oddlužení 24 let a nejstarší 77 let. Průměrný věk byl 45 let a statistický ukazatel medián byl stanoven na 44 let.

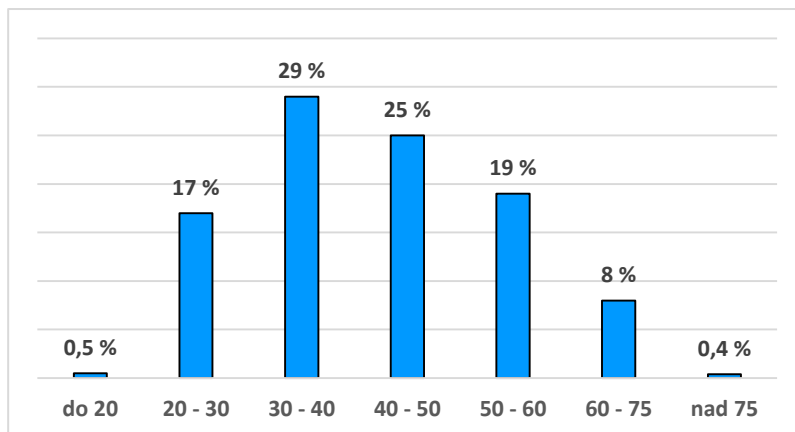
Věková struktura dlužníků zveřejněna ve výroční zprávě za rok 2009 Poradny při finanční tísni se v některých věkových kategoriích poměrně odlišuje od věkového zastoupení analyzovaných dlužníků. Dle zprávy je nejpočetnější věková skupina od 30 do 40 let.

Graf 4.3 – Věková struktura dlužníků

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 4.4 – Věková struktura dlužníků dle Poradny

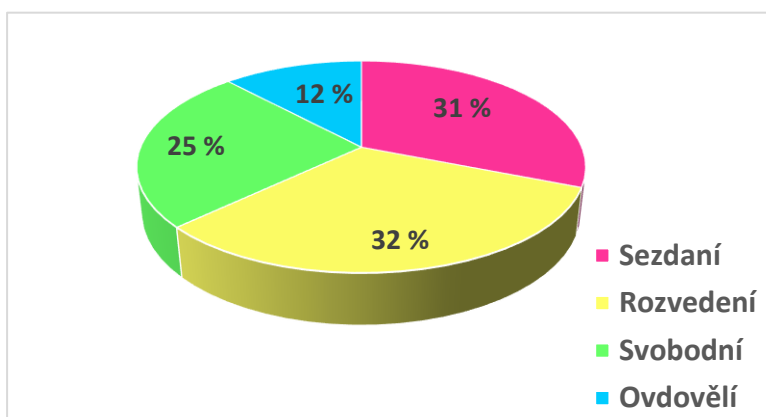

Zdroj: Výroční zpráva Poradny za rok 2009 + vlastní zpracování

4.2.3 Rodinný stav dlužníků

Pomocí analýzy byl prozkoumán také rodinný stav dlužníků, kdy byli dlužníci přiřazováni do 4 skupin. Poradna ve své výroční zprávě za rok 2009 dlužníky zařazovala pouze do 3 kategorií. Na rozdíl od Poradny byla ve vlastní analýze navíc kategorie – ovdovělí. Poradna neregistrovala ovdovělé klienty jako samostatnou skupinu. Výsledkem analýzy rodinného stavu dlužníku bylo, že na pomyslném prvním místě se umístila skupina rozvedených dlužníků s hodnotou 32 %. Za nimi následují s rozdílem 1 % dlužníci, kteří uzavřeli manželství. Svobodní dlužníci tvořili 25 % z celkového počtu analyzovaných dlužníků. Nejméně početnou skupinou jsou ovdovělí dlužníci s výsledkem 12 %. Ve výroční zprávě Poradny je uveden výsledek, kdy sezdání tvoří 39 %; rozvedení 31 % a svobodní 30 %. Rozdílné výsledky vlastní analýzy a Poradny jsou způsobeny počtem klientů a také jiným rozdělením kategorie rodinného stavu do jednotlivých skupin.

Graf 4.5 – Rodinný stav dlužníků

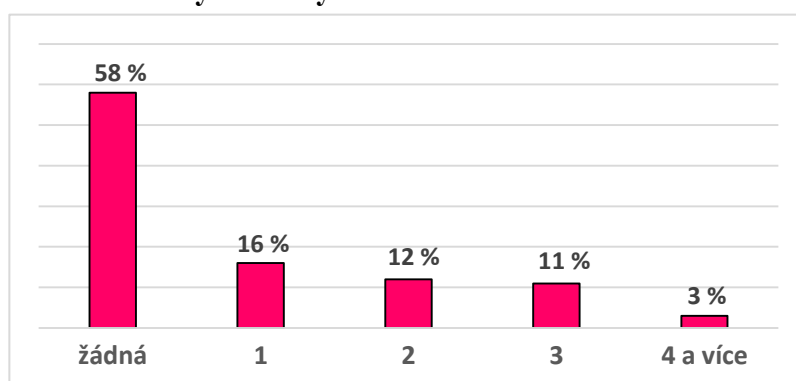
Zdroj: vlastní zpracování

4.2.4 Počet vyživovaných osob dlužníka

Mimo zkoumaný rodinný stav dlužníků, byla vlastní analýza také zaměřena i na počet vyživovaných osob dlužníků. Tato kategorie je důležitá i ze samotného pohledu procesu oddlužení plněním splátkového kalendáře, protože počet vyživovaných osob ovlivňuje výši nezabavitelného minima dlužníka, jak bylo uvedeno v předchozí třetí kapitole.

Dle provedené vlastní analýzy na zkoumaném vzorku jsou nejpočetnější skupinou s 58 % dlužníci, kteří nemají žádnou vyživovací povinnost. Dále následuje skupina s jednou vyživovanou osobou, která má hodnotu 16 %. S rozdílem 4 % je na třetím místě skupina dlužníků se dvěma vyživovanými osobami. Tři vyživované osoby má 11 % dlužníků z celkového vybraného vzorku. Čtyři a více vyživovaných osob bylo zjištěno u 3 % dlužníků. Srovnání s údaji Poradny nebylo provedeno, jelikož počtem vyživovaných osob dlužníků se Poradna ve své výroční zprávě nezabývala.

Graf 4.6 – Počet vyživovaných osob

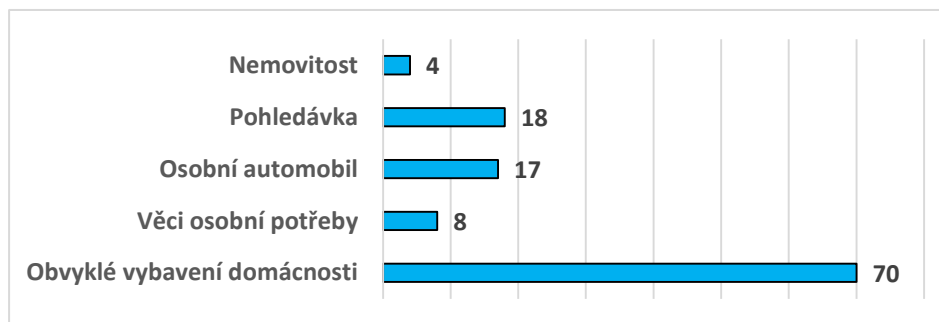
Zdroj: vlastní zpracování

4.2.5 Majetek dlužníků

Dlužníci do svého insolvenčního návrhu na povolení oddlužení uvádí různý druh majetku. Všichni dlužníci z analyzovaného vzorku nedisponovaly významně movitým majetkem. Ve většině případů lze říci, že dlužníci vlastnili majetek, který je bezcenný nebo dlužníci neměli žádný majetek jen věci osobní potřeby. Nejčastěji bylo v návrzích uvedeno obvyklé vybavení domácností a to v 70 případech. Majetek dlužníků by nebylo možno zpeněžit z důvodu jeho velmi nízké hodnoty. Z Grafu 4.7 – Majetek dlužníků lze vyčíst, že v návrzích byl uveden 17krát osobní automobil, ale jednalo se především o starší typy ojetých vozů, které měli hodnotu v řádu desetitisíců nebo tisíců. Dále dlužníci vlastnili 18 pohledávek, i tyto pohledávky měli velmi nízkou hodnotu maximálně do 10 000 Kč. Jednalo se zejména o stavební spoření, penzijní připojištění anebo životní pojištění. Nemovitost se

vyskytla 4krát. Jeden dlužník vlastnil byt, ale tento byt byl zatížen zástavním právem. Další dlužník vlastnil pouze ¼ nemovitosti a ještě jiný dlužník vykazoval 2 malé pozemky, taktéž ve velmi nízké hodnotě.

Graf 4.7 – Majetek dlužníků

Zdroj: vlastní zpracování

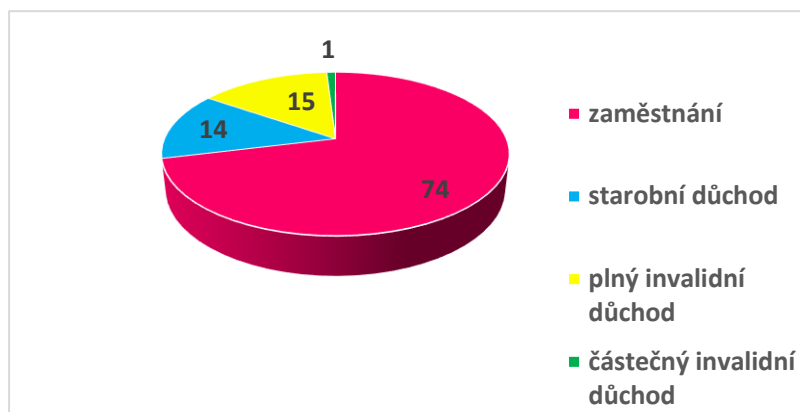
4.2.6 Příjmy dlužníků

Důležitou analyzovanou kategorií jsou příjmy dlužníků, jelikož návrh na povolení oddlužení musí obsahovat nejen údaje o příjmech dlužníka za poslední tři roky, ale také údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících pěti letech. Příjmy dlužníků byly zkoumány z několika hledisek. Pomocí analýzy byl prvně zjištěn počet příjmů u jednotlivých dlužníků, dále byly jednotlivé typy příjmů řazeny podle výše jako hlavní zdroje příjmů nebo vedlejší. V poslední řadě byli dlužníci rozděleni do skupin dle zjištěné výše čistého měsíčního příjmu.

87 dlužníků mělo pouze jeden příjem. Dva příjmy uvedlo 16 dlužníků. Jednalo se o různé kombinace dvou příjmů např. starobní důchod a částečný pracovní úvazek nebo starobní důchod a vdovský důchod (dále viz Příloha č. 1). A 1 dlužník (žena) z vybraného vzorku 104 dlužníků uvedl tři příjmy, kdy jeho hlavní příjem byl starobní důchod, dále pobíral vdovský důchod a měl částečný pracovní úvazek.

Hlavní zdroje příjmů byly rozděleny do 4 skupin: zaměstnání; starobní důchod; plný invalidní důchod a částečný invalidní důchod. Z Grafu 4.8 lze vyčíst, že největší skupina byla se 74 dlužníky, kteří měli zaměstnání. Dále 15 dlužníkům byl vyměřen plný invalidní důchod, částečný invalidní důchod měl 1 dlužník a 14 dlužníků pobíralo starobní důchod.

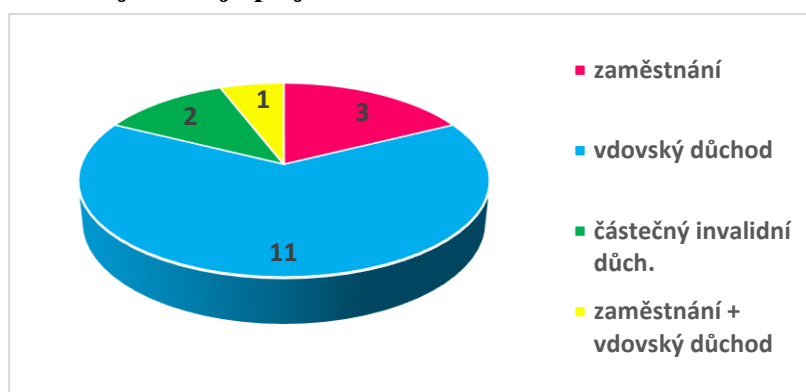
Graf 4.8 – Hlavní zdroje příjmů

Zdroj: vlastní zpracování

Vedlejší zdroje příjmů dlužníků byly rozděleny do skupin téměř stejně jako hlavní zdroje příjmů. Místo skupiny starobní důchod byla skupina vdovský důchod. Skupina plný invalidní důchod byla nahrazena skupinou zaměstnání + vdovský důchod. Jak už bylo zmíněno v předchozím textu, dva a více příjmů uvedlo do svého návrhu na oddlužení ze 104 dlužníků pouze 17 dlužníků. Nejčastěji vyskytovaný vedlejší příjem byl vdovský důchod u 11 dlužníků. Mzdu pobírali pouze 3 dlužníci, kdy byli zaměstnání na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, nejednalo se o klasické pracovní smlouvy. Dvěma dlužníkům byl přiznán částečný invalidní důchod a kombinaci mzdy + vdovského důchodu pobíral 1 dlužník.

4.9 – Vedlejší zdroje příjmů

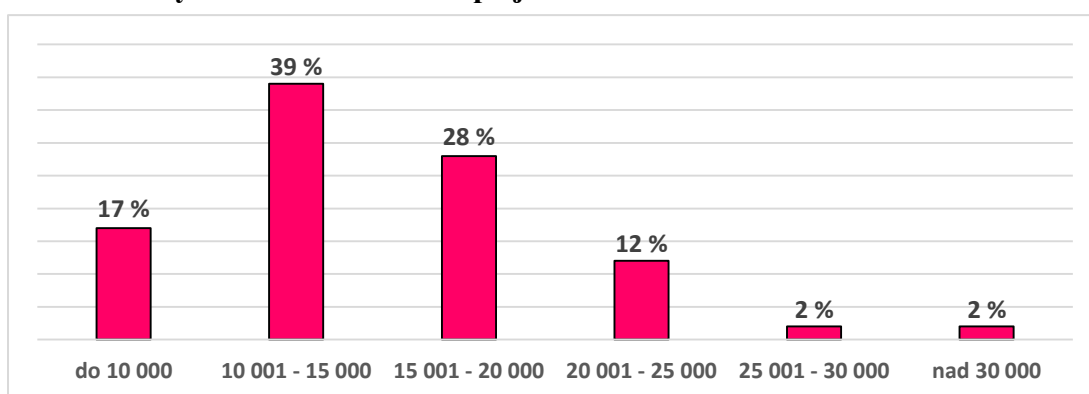

Zdroj: vlastní zpracování

Mimo zdroje příjmů byla analyzovaná také výše čistého měsíčního příjmů, kdy dlužníci byli zařazeni do 6 skupin (viz Graf 4.10). Z analýzy vyplynulo, že nejpočetnější skupinou byli dlužníci s příjmem od 10 000 Kč do 15 000 Kč, kdy tato skupina tvořila 39 % z celkového počtu. Druhou procentuálně zastoupenou skupinou byli dlužníci s příjmem od 15 001 Kč do 20 000 Kč. 17 % z vybraného vzorku dlužníků pobírá příjem do 10 000 Kč.

Dále o 5 % méně se v oddlužení nachází dlužníci s příjmem od 20 001 Kč do 25 000 Kč. Zcela totožné výsledky byly u skupiny s příjmem od 25 001 Kč do 30 000 Kč a skupiny s příjmem nad 30 000 Kč. Obě tyto skupiny byly zastoupeny 2 % dlužníků. Je pozoruhodné, že i lidé s příjmy nad 30 000 Kč se mohou dostat do tíživé finanční situace a musí podat návrh na povolení oddlužení. Ve vybraném vzorku analyzovaných dlužníků pobíral dlužník nejnižší příjem v částce 7 873 Kč, oproti tomu nejvyšší příjem byl v částce 32 472 Kč. Průměrný příjem měl hodnotu 15 073 a medián 14 139 Kč.

Graf 4.10 – Výše čistého měsíčního příjmu

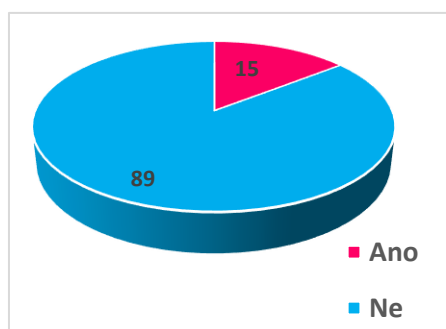

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.7 Dary

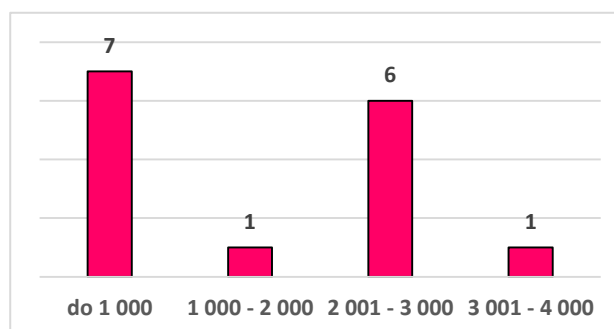
V náhodně vybrané analyzované skupině se objevili dlužníci, kterým byl poskytnut dar od třetích osob na základě darovací smlouvy. Výsledek analýzy byl, že dar od třetí osoby přijalo 15 dlužníků (procentuálně 14 %) z celkového počtu (viz Graf 4.11). Tito dlužníci by bez daru neměli dostatečně vysoký příjem, který je potřebný pro schválení oddlužení, jelikož musí uhradit za 5 let 30 % z celkových svých dluhů. Hodnota daru se pohybovala v rozmezí od 300 Kč do 4 000 Kč, průměrný dar byl 1 740 Kč. Dary do hodnoty 1 000 Kč dostávalo 7 dlužníků, 6 dlužníků pobíralo dary v hodnotě od 2 001 Kč do 3 000 Kč, viz Graf 4.12.

Graf 4.11 - Dar

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 4.12 – Hodnota darů

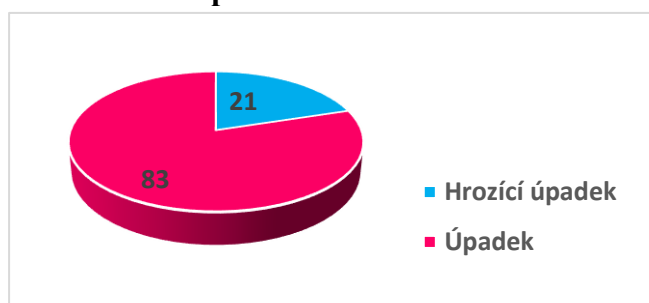

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.8 Druh úpadku

Z následujícího Grafu 4.13 – Druh úpadku vyplývá, že z analyzované skupiny dlužníků drtivá většina podala svůj návrh na povolení oddlužení, až v době své platební neschopnosti, kdy měli své závazky po splatnosti. Na druhé straně pouze 21 dlužníků (20 %) začalo svou těžkou finanční situaci řešit dříve a podalo návrh s předstihem, jelikož věděli, že už nebudou nadále schopni splácet své závazky. Do obtížné finanční situace se může dostat kdokoli, ale je velmi důležité začít řešit tento stav co nejdříve. Dlužníci by neměli otálet s podáním návrhu, jelikož jejich dluhy rostou a poté nemusí splnit podmínku oddlužení, protože neuhradí 30 % svých závazků za 5 let.

Graf 4.13 – Druh úpadku

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.9 Celková výše dluhů

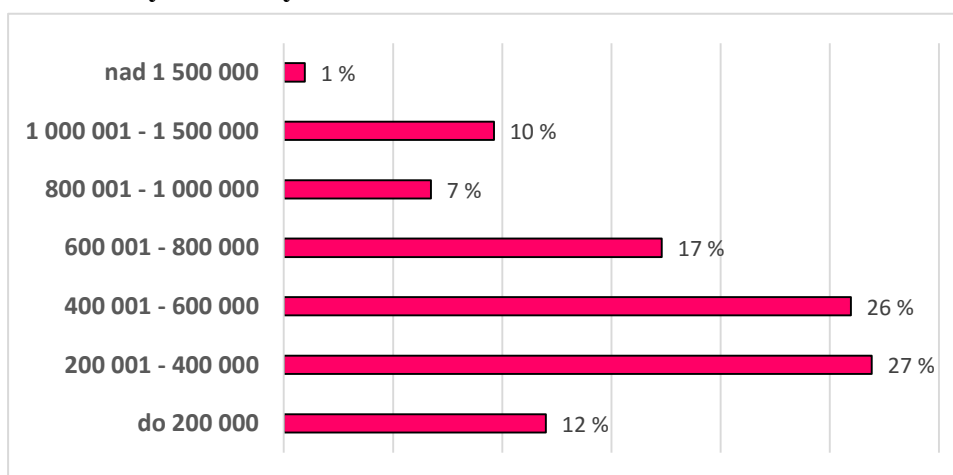
Celková suma dluhů uvedených dlužníky v podaných návrzích na oddlužení činila 64 157 018 Kč (zaokrouhleně na celé koruny). Ve všech analyzovaných insolvenčních řízeních byly dohromady přihlášeny a uznány pohledávky věřitelů v hodnotě 55 332 691 Kč. Dlužníci celkově splatili věřitelům závazky ve výši 29 738 724 Kč, procentuálně zhruba 54 % uznaných pohledávek.

4.2.10 Výše uznaných dluhů dlužníků

Dlužníci uvádí ve svém návrhu na povolení oddlužení celkovou sumu svých závazků, která se ale často odlišuje od hodnoty seznamu přihlášených pohledávek. Tato rozdílnost je způsobena nepřihlášením některých z věřitelů do insolvenčního řízení v zákonné dané lhůtě a popřením nějakých pohledávek. Analýza se tudíž zabývala jen celkovou hodnotou uznaných dluhů u jednotlivých dlužníků. Dlužníci byli rozděleni do 7 skupin dle výše jejich celkového zadlužení. Nejpočetnější skupina byla s dluhy v rozmezí od 200 001 Kč do 400 000 Kč, kdy takovou výši závazků mělo 28 dlužníků, tedy 27 %. S rozdílem 1 dlužníka byla na druhém

místě skupina s dluhy od 400 001 Kč do 600 000 Kč. 17 % dosahovala skupina s hodnotou dluhů od 600 001 Kč do 800 000 Kč. Skupina dlužníků, která měla dluhy pouze do výše 200 000 korun, byla zastoupena 12 % ze všech dlužníků. O 2 % méně dosahovala skupina se závazky v hodnotě nad 1 000 000 Kč do 1 500 000 Kč. Jeden dlužník z celkového počtu byl přiřazen do skupiny s dluhy nad 1 500 000 Kč (viz Graf 4.14). Nejnižší suma celkových dluhů byla v hodnotě 78 529 Kč. Nejvíce zadlužený dlužník měl hodnotu svých celkových uznaných závazků ve výši 1 572 554 Kč. Ze zjištěných hodnot vyšel průměrný celkový dluh na jednoho dlužníka v částce 532 045 Kč.

Graf 4.14 – Výše uznaných dluhů

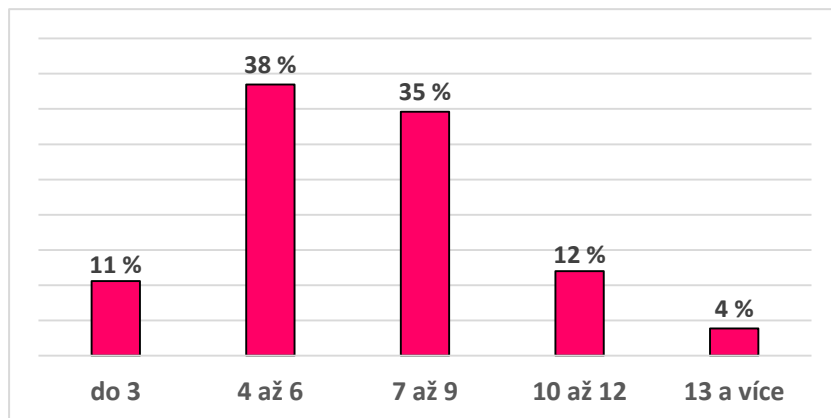

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.11 Počet věřitelů

Mimo výši celkových uznaných dluhů byl pomocí analýzy zkoumán i počet věřitelů u jednotlivých dlužníků. Počet věřitelů byl brán až po přezkumném jednání a na počet věřitelů uvedených dlužníkem v podaném návrhu na povolení oddlužení se nepřihlíželo. Ve vybraném vzorku dlužníků splácelo 38 % dlužníků 4 – 6 věřitelům. Tato skupina byla nejvíce zastoupena. Druhou nejpočetnější skupinou byli dlužníci, kteří hradili své závazky 7 až 9 věřitelům, a to v počtu 35 %. 12 % dlužníků mělo 10 až 12 věřitelů. S rozdílem 1 % byla dále skupina, která měla maximálně do 3 věřitelů. Na Grafu 4.15 lze vidět, že nejméně početnou skupinou byli dlužníci s 13 a více věřiteli. Pomocí analýzy bylo zjištěno, že jednomu z analyzovaných dlužníků se přihlásil do insolvenčního řízení pouze 1 věřitel. Na druhé straně nejvyšší počet věřitelů, kteří přihlásili své pohledávky vůči jednomu dlužníku, byl 15. Ze získaných hodnot byl také vypočítán průměrný počet věřitelů u jednoho dlužníka a to v počtu 7 věřitelů.

Graf 4.15 – Počet věřitelů

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.12 Pět nejčastějších věřitelů

Kromě počtu věřitelů bylo pomocí analýzy zjištěno také zastoupení konkrétních věřitelů u jednotlivých dlužníků z vybraného vzorku. Dlužníci měli své závazky jednak vůči bankám a různým firmám poskytující půjčky, ale také dlužili různým dodavatelům energií (např. plynu, elektřiny), operátorům, zdravotním pojišťovnám, stavebním spořitelnám i finančnímu úřadu. Ve vybraném vzorku bylo i několik dlužníků, kteří si půjčovali od konkrétních fyzických osob. Zastoupení věřitelů jak z bankovního ale také z nebankovního sektoru bylo docela vyrovnané. Většina dlužníků mělo věřitele z obou těchto sektorů. Z toho možno dedukovat, že dlužníci po vyčerpání možností získat úvěry od bank se dále obrací na nebankovní instituce, až k institucím, které méně zkoumají bonitu klientů. Výčet všech konkrétních věřitelů by byl velmi pestrý. Pomocí analýzy bylo tudíž zjištěno pouze pět nejčastějších věřitelů (viz. tabulka 4.1) a jejich suma pohledávek, která je graficky znázorněna na další straně. Největší četnost svých pohledávek měl věřitel GE Money bank v počtu 61 dlužníků a jeho suma pohledávek byla necelých 9 miliónů korun. GE Money Bank, a. s. působí od 1. května 2016 v ČR pod novým názvem MONETA Money Bank, a. s..

Větší částku dosahovaly celkové pohledávky u České spořitelny, u které si půjčilo 59 dlužníků. Rozdíl mezi GE Money bank a Českou spořitelnou jsou 2 dlužníci, nicméně Česká spořitelna měla hodnotu pohledávek přes 9 miliónů korun. Mezi pěti nejčastějšími věřiteli se umístil na třetím místě Home Credit s pohledávky v částce 4,6 miliónů korun. Za ním následoval Cetelem a PROFI CREDIT, kdy jejich pohledávky byly zhruba stejně vysoké v hodnotě 4 miliónů korun českých. Ke dni 31. 5. 2015 došlo k přeshraniční fúzi sloučením společnosti CETELEM ČR, a. s. a BNP Paribas Personal Finance SA. Uvedeným sloučením

společnost CETELEM ČR, a. s. zanikla a její jmění přešlo na nástupnickou společnost BNP Paribas Personal Finance SA.⁴¹

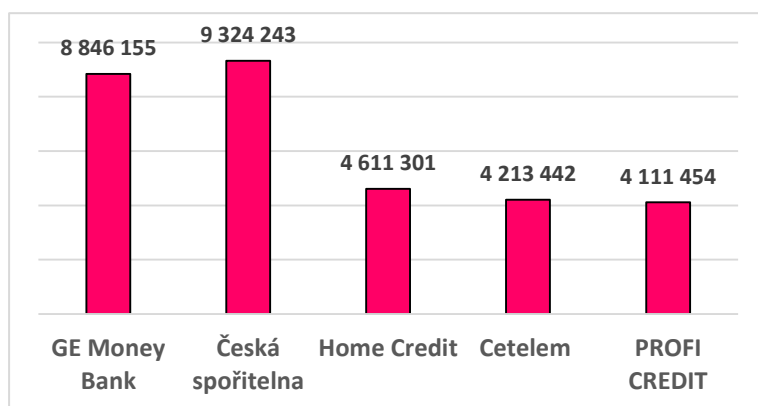
Celkově mělo těchto pět věřitelů pohledávky ve výši 26,5 miliónů korun, což je zhruba 48 % celkových pohledávek všech věřitelů analyzovaných dlužníků.

Tab. 4.1 – Pět nejčastějších věřitelů

Věřitelé	Četnost
GE Money bank	61
Česká spořitelna	59
Home Credit	53
Cetelem	52
PROFI CREDIT	46

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 4.16 – Výše pohledávek pěti nejčastějších věřitelů

Zdroj: vlastní zpracování

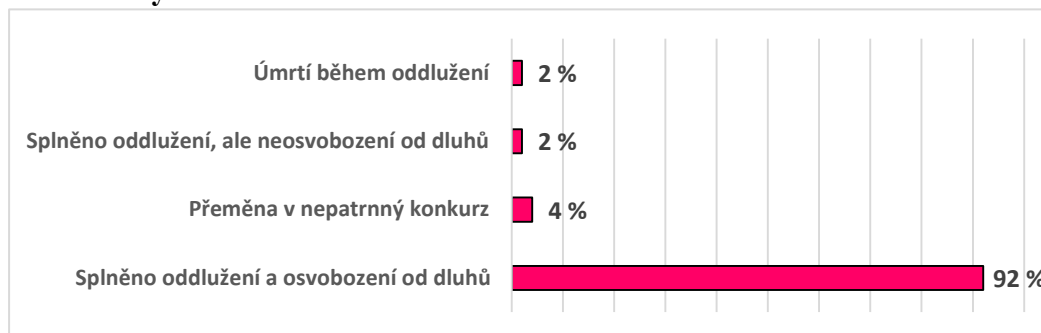
4.2.13 Vyhodnocení oddlužení

Pro vyhotovení analýzy byli vybráni dlužníci, klienti Poradny při finanční tísni z roku 2009, aby mohlo být provedeno rovněž vyhodnocení celého procesu jejich oddlužení, které trvá maximálně pět let. Úspěšně zvládlo své oddlužení 96 dlužníků z celkového analyzovaného počtu 104 dlužníků (tedy procentuálně 92 %), přičemž jim bylo také povoleno soudem osvobození od dluhů. Dva dlužníci splnili oddlužení, ale soud je neosvobodil od zbytku dluhů. V prvním případě dlužník uspokojil věřitele pouze v rozsahu 21,20 % a druhý dlužník splatil pouze 28,29 % svých závazků a navíc mu v průběhu oddlužení vznikl nový

⁴¹ Pro partnery – info o fúzi. *Cetelem*. [online]. 1.6.2015 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <https://www.cetelem.cz/file-display/Files/pro-partnery/info-o-fuzi/>

peněžitý závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, který nebyl schopen uspokojit. Dále bylo zjištěno, že dva dlužníci z vybraného vzorku své oddlužení nesplnili, jelikož v průběhu procesu oddlužení bohužel umřeli. Oddlužení bylo přeměněno v nepatrný konkurz u 4 dlužníků.

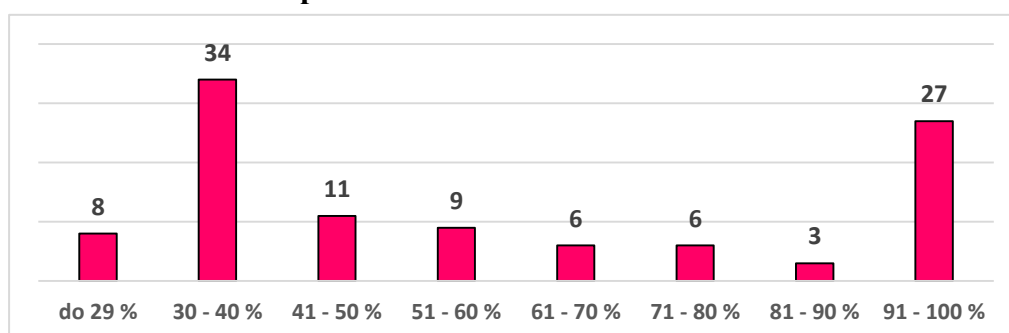
Graf 4.16 – Vyhodnocení oddlužení

Zdroj: vlastní zpracování

Analýza se také zabývala i vyhodnocením procentní úspěšnosti jednotlivých oddlužení. Dlužníci byli dle úspěšnosti oddlužení zařazeni do 8 skupin podle procenta svého plnění. Nejvíce dlužníci své oddlužení splnili na 30 až 40 % objemu svých závazků, kdy tato skupina dosáhla hodnoty 34 dlužníků z celkového počtu (tedy 33 % dlužníků). Druhá největší skupina s 91 až 100 % plnění měla hodnotu 27 dlužníků. Pod 29 % plnilo oddlužení 8 dlužníků. 11 dlužníků bylo zařazeno do skupiny s procentním plněním 41 až 50. Ve skupině 51 – 60 % bylo dlužníků 9. Skupiny 61 – 70 % a 71 – 80 % měly stejný počet 6 dlužníků. Jen 3 dlužníci plnili v rozmezí 81 až 90 %. Tato skupina byla nejméně početná. Ze zjištěných dat bylo vypočítáno navíc průměrné procento plnění jednoho dlužníka, které dosahovalo hodnoty 58 %. Ve vybraném vzorku dlužníků se nacházelo i 20 dlužníků, kteří své závazky splnili v celé přihlášené výši.

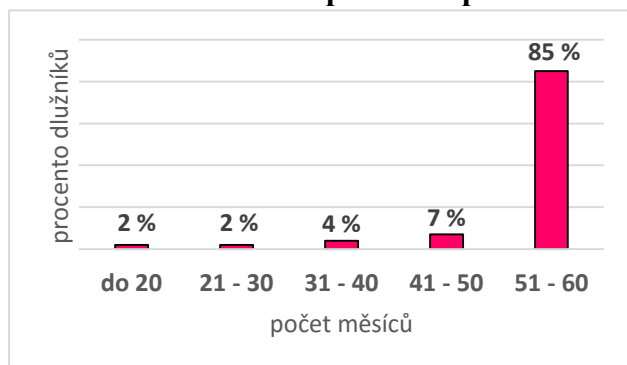
Graf 4.17 – Procentní úspěšnost oddlužení

Zdroj: vlastní zpracování

Jako další analyzovaná kategorie byla doba splacení úspěšného oddlužení, tedy když dlužníci splnili oddlužení a soud je osvobodil od dluhů. Celkový počet úspěšných dlužníků byl 96. Z tohoto počtu 85 % dlužníků splatili své závazky za dobu od 51 do 60 měsíců. Za 41 až 50 měsíců ukončilo své oddlužení 7 % dlužníků. 4 % dlužníků se podařilo splnit proces oddlužení v časové lhůtě od 31 do 40 měsíců. Do 20 měsíců se oddlužilo 2 % dlužníků. Stejný počet dlužníků bylo osvobozeno i za dobu od 21 až 30 měsíců. Nejkratší oddlužení trvalo jen 17 měsíců. Jednalo se o 25letého svobodného muže, který byl zaměstnán a neměl žádnou vyživovací povinnosti vůči další osobě. Jako majetek uvedl v návrhu pouze obvyklé vybavení domácnosti a jeho uvedené dluhy dosahovaly částky přes 300 000 Kč. V tomto případě se přihlásili do insolvenčního řízení pouze 4 věřitelé a výše jejich uznaných závazků dosahovala zhruba 125 000 Kč. Předmětný dlužník splnil oddlužení v tak krátké době díky vyššímu příjmu, malému počtu přihlášených věřitelů a nízké hodnotě uznaných závazků.

Graf 4.18 – Počet měsíců splacení úspěšného oddlužení

Zdroj: vlastní zpracování

4.3 Shrnutí zjištěných výsledků analýzy

Ze zjištěných výsledků provedené analýzy na náhodně vybraných 104 klientů Poradny při finanční tísni z roku 2009 vyplynulo, že proces oddlužení je záležitost obou pohlaví, ale mírně převládají muži nad ženami. Tento výsledek může být ovlivněn výběrem, nicméně můžeme odvodit, že ženy měly nižší ochotu zadlužit se nebo si půjčují menší finanční částky než muži. Nejpočetnější skupinou dlužníků, byli dlužníci ve věku od 41 do 50 let, ale věkové skupiny byly celkem stejně zastoupeny. Mimo skupinu do 20 let, ve které nebyl ani jeden dlužník z vybraného vzorku. Lidé v tomto věku nemají ještě potřebu se zadlužovat, jelikož ještě studují a jsou závislí víceméně na rodičích, kteří je živí.

Dle rodinného stavu, se nejvíce zadlužují rozvedení lidé. Příčina může být, že tito lidé začínají po rozvodu tzv. „na novo“. Musí se postavit na vlastní nohy, proto využívají více spotřebitelské úvěry apod. Kdybychom ke skupině rozvedených přidali i skupinu svobodných a ovdovělých dlužníků, dosáhly bychom výsledku 69 % dlužníků. Zjištěný výsledek může naznačovat, že lidé žijící sami a hospodařící jen se svými příjmy a výdaji se více uchylují k půjčkám. Tento výrok potvrzuje i výsledek z analýzy rodinného stavu dlužníků, kdy 58 % dlužníků z celkového počtu nemělo žádnou vyživovanou osobu.

Dále byla analyzována majetková situace dlužníků. Všichni dlužníci nedisponovali nějakým movitým majetkem, pouze věcmi osobní potřeby a obvyklým vybavením domácností, které bylo stejně zastaralé a nemělo žádnou hodnotu. Dlužníci tedy nemohli ani řešit své oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Většina dlužníků měla jako hlavní zdroj příjmu zaměstnání. Nejčastěji se zadlužili lidé s příjmem od 10 000 Kč do 15 000 Kč. I když v roce 2009 byl průměrný plat 23 488 Kč, spousta lidí tak vysokého příjmu nedosáhla. 15 dlužníkům nepostačoval jen jejich samostatný vlastní příjem, a proto museli mít uzavřenou darovací smlouvu, aby vůbec splnili podmínku oddlužení. Dary měly hodnotu nejčastěji do 1 000 Kč. Nejvíce dlužníků mělo dluhy v rozmezí od 200 000 do 600 000 Kč. Průměrná výše dluhu byla zhruba 532 tisíc korun. Na jednoho dlužníka připadlo nejčastěji 4 až 6 věřitelů. Nejčtenější věřitel byla GE Money bank (nyní MONETA Money bank), ale hodnota celkových pohledávek za dlužníky byla nejvyšší u České spořitelny, od které si dlužníci celkem půjčili přes 9 milionů korun českých.

Z analyzovaných dlužníků 92 % splnilo oddlužení a bylo osvobozeno od dluhů. Na 4 % dlužníků byl vyhlášen nepatrný konkurz. Zbylým 4 % dlužníků nebylo odpuštěno placení zbytků dluhů anebo v průběhu oddlužení zesnuli. Dlužníci nejčastěji zaplatili věřitelům z hodnoty svých závazků 30 až 40 %. Oddlužení trvalo ve většině případech 51 až 60 měsíců.

Z provedené analýzy a jejich zjištěných průměrných výsledků jednotlivých kategorií byl sestaven profil průměrného dlužníka. Průměrný dlužník této analýzy má 45 let, jeho příjem je v hodnotě 15 073 Kč, počet přihlášených a schválených věřitelů v oddlužení bude 7. Dlužníkova výše dluhu bude v hodnotě 532 045 Kč a tuto výši dluhu splatí na 58 %.

Všechna potřebná data k provedení analýzy jsou uvedeny v Příloze č. 1 – Seznam dlužníků 2009 a v Příloze č. 2 - Seznam dlužníků 2009 a jejich výše dluhů s vyhodnocením oddlužení (zaokrouhleno na celé Kč). Výsledky analýzy jsou zpracovány v tabulkách v Příloze č. 3 - Jednotlivé tabulky analýzy dlužníků.

4.4 Postup při finanční tísní

Ve finanční tísní se může ocitnout kdokoliv. Velmi důležité je, aby člověk začal jednat rychle. Nečinnost je tím nejhorším řešením.

Pokud víme, že nezaplatíme úvěr, nájem a podobě, měli bychom začít jednat s předstihem, ještě před termínem splátky. Člověk by se měl pokusit najít nové zdroje, které by mu pomohly překlenout tíživé období. Měl by zvážit zvýšení příjmů například formou brigády. Současně by neměl chybět vyhotovený detailní seznam příjmů a výdajů domácnosti. Na základě tohoto seznamu můžeme provést důkladný rozbor stávající a očekávané situace osobních financí. Ze sepsaného seznamu by mělo být možno zjistit důležité a nepodstatné výdaje. Následně by měly být zbytečné výdaje ze seznamu omezeny a člověk by měl zásadně změnit životní návyky s cílem ušetřit.

Pokud jsou finanční problémy krátkodobé nebo je potřeba jednorázově zaplatit pohledávku, řešením může být prodej nějakého majetku, ale jen za situace, že majetek prodáme rychle a získaná částka nás spasí. Jestliže finanční problémy trvají delší dobu, prodej majetku nemá žádný význam.

Dalším méně vhodným řešením je pořídit si další novou půjčku či úvěr a jejím prostřednictvím splatit jiné dluhy. Pokud se přece jen rozhodneme o konsolidaci půjček, musíme si dát pozor na nové úvěrové podmínky, zejména v případě nesplacení.

Vhodné je kontaktovat věřitele o finanční tísní a jak dlouho potrvá. Zkusit se s věřitelem domluvit například o dočasné změně splátek (jejich snížení) nebo prodeji části majetku. Jakmile bude věřitel souhlasit s tímto řešením, je dobré vyžádat si od něho písemné potvrzení souhlasu.

Nejvhodnějším řešením velké finanční krize je vyhlášením osobního bankrotu neboli oddlužení. S tím jak se zvětšuje počet zoufalých dlužníků, zvětšuje se také počet společností, organizací a jedinců, kteří s vypracováním návrhu na oddlužení pomůžou. Někteří ale za své služby vyžadují nepřiměřenou odměnu a záruku na schválení oddlužení soudem dlužník nedostane. Mnohdy tyto společnosti uvádí, jak je složité pro člověka neznalého práva vyplnit a podat návrh na insolvenční a jaké následky má potom jeho zamítnutí. Za sepsání návrhu na oddlužení si některé společnosti účtují i více než deset tisíc korun, což představuje pro zoufalého dlužníka další nutnou půjčku na záchranu. Pokud není dlužníkův případ výjimečně složitý, může zvládnout insolvenční návrh s návrhem na oddlužení sepsat i podat sám. V případě, když si dlužník nebude jistý a vůbec má už strach něco řešit sám, může se raději obrátit na neziskové organizace, které se zabývají touto problematikou (např. Poradna při

finanční tísní) anebo na bezplatnou občanskou poradnu, která je dnes téměř v každém větším městě. Pokud se přeci jen rozhodneme nechat si sepsat návrh někým jiným než těmito organizacemi, je vhodné obrátit se na právníka anebo rovnou na insolvenčního správce. Oba tyto subjekty sdělí dlužníku, zda má v insolvenčním řízení vůbec šanci uspět. V případě schválení připravované novely IZ vládou, dlužník bude mít možnost sepsání návrhu pouze u advokáta, notáře, insolvenčního správce a akreditovanou osobou, která obdrží zvláštní povolení a za své služby nesmí pobírat žádnou odměnu.

5 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo charakterizovat osobní bankrot. Jednak přiblížit celý proces oddlužení a vymezit základní právní předpisy a pojmy související s insolvencí. Dále pak analyzovat jednotlivé ekonomické a sociální dopady na dlužníka, specifikovat klienty obecně prospěšné společnosti Poradny při finanční tísni v Ostravě a vyhodnotit úspěšnost jejich oddlužení na základě provedené analýzy. Cíl práce byl naplněn, jelikož v první části diplomové práce byl obecně charakterizován osobní bankrot a související základní pojmy, dále byla definována právní úprava této problematiky. V závěru první části byl nastíněn celý proces oddlužení, konkurs a reorganizace.

Druhá část dále naplňovala cíl diplomové práce, který byl zaměřen na ekonomické a sociální dopady dlužníků. V této části byly blíže specifikovány způsoby oddlužení a to plněním splátkového kalendáře a zpeněžením majetkové podstaty. Při těchto způsobech oddlužení byla vyhodnocena ekonomická situace dlužníků, navíc byly shrnuty výhody a nevýhody osobního bankrotu. V závěru druhé části byla definována exekuce a způsoby jejího provedení. Následně byly uvedeny určité sociální dopady na dlužníky.

Závěrečná praktická část byla zpracována na základě vyhodnocení provedené vlastní analýzy. Úvod této části obsahoval představení obecně prospěšné společnosti Poradny při finanční tísni v Ostravě, se kterou bylo úzce spolupracováno při vyhotovení této diplomové práce. Poradna při finanční tísni v Ostravě poskytla seznam náhodně vybraných 104 klientů, kteří se rozhodli řešit své dluhy v roce 2009 právě za pomoci zaměstnanců této poradny. Na tomto poskytnutém seznamu klientů byla provedena vlastní analýza určitých vymezených jednotlivých kategorií s vyhodnocením ekonomické a sociální situace těchto dlužníků.

Ze zjištěných výsledků provedené analýzy vyplynulo, že proces oddlužení je záležitostí obou pohlaví. Všem analyzovaným dlužníkům bylo povoleno oddlužení formou splátkového kalendáře. Věková struktura dlužníků byla rozsáhlá od 24 let do 77 let. Více převažovali dlužníci v produktivním věku nad dlužníky ve věku důchodovém. Dle rodinného stavu, se nejvíce zadlužovali rozvedení lidé. Všichni analyzovaní dlužníci nedisponovali nějakým movitým majetkem, pouze věcmi osobní potřeby a obvyklým vybavením domácnosti s velmi nízkou hodnotou. Většina dlužníků měla jako hlavní zdroj příjmu zaměstnání, kdy nejčastější hodnota jejich příjmů byla 10 001 Kč až 15 000 Kč, ale v analýze byli i dlužníci s příjmem nad 30 000 Kč. 15 dlužníků muselo mít uzavřeno darovací smlouvu pro potřeby splnění podmínky oddlužení. Hodnota darů se pohybovala v rozmezí od 300 Kč do 4 000 Kč. Průměrná výše celkového dluhu jednoho dlužníka dosahovala zhruba 532 tisíc

korun a počet věřitelů byl nejčastěji 4 až 6. Z celkového počtu 104 analyzovaných dlužníků jich 92 % splnilo oddlužení a bylo osvobozeno od dluhů. Ze zjištěných výsledků můžeme konstatovat, že proces oddlužení je vhodným řešením pro každého v těžké finanční situaci (pokud splňuje podmínky pro oddlužení) a týká se široké škály dlužníků. Vyšší procento dlužníků splňuje všechny podmínky celého procesu oddlužení, řádně splácí a je následně osvobozeno od zbytku svých dluhů.

Zadlužování je vážný ekonomický a sociální problém naší společnosti. Osobní bankrot se stává více populární možností pro řešení finančních problémů. Lidé by si neměli půjčovat na zbytečnosti. Měli by si nejdříve pořádně rozmyslet, zda předmět nebo služba, kterou si chtějí pomocí úvěrů a půjček pořídit, je nezbytná a skutečně ji potřebují. Neměli by si kupovat nejnovější televizi jen proto, že sousedé ji mají taky. Vhodné je řídit se frází: *„Za vlastní můžu chtít, za půjčené musím potřebovat.“*

V případě rozhodnutí pro úvěr či půjčku, by si měli lidé dopředu propočítat, jakou částku měsíčně si mohou dovolit splácet. Důležité je i myslet na horší časy v podobě finanční rezervy. Poskytovatele úvěru nebo půjček si pečlivě prověřit, nebrat hned první nabídku úvěru, kterou dostaneme. Důkladně zvážit, který typ úvěrů je nejvhodnější pro dané potřeby, porovnávat různé nabídky a podmínky. Před uzavřením smlouvy je důležité zjistit, kolik bude daný úvěr reálně stát včetně všech poplatků, které z úvěru plnou (např. za uzavření smlouvy). Hlavní je porovnávat u jednotlivých úvěrů sazby RPSN (roční procentní sazba nákladů) a celkový objem peněz, které zaplatím, nebrat ohled jen na výši úrokových sazeb. Před samotným podepsáním si musíme smlouvu důkladně přečíst, protože obsahuje podmínky včetně případných sankcí a pokut. Proto bychom neměli nic podepisovat bez přečtení a hlavní je všemu taky rozumět. V případě potřeby se poradit s odborníky. Existuje i možnost nechat se pojistit pro případ neschopnosti splácet v budoucnu. Pokud nás u seriózní finanční instituce se žádostí o úvěr odmítnou, musíme se znovu zamyslet nad svou ekonomickou situací, než budeme žádat jinde o dražší úvěr.

Diplomovou práci mohou využít jako odbornou příručku lidé, kteří se dostanou do finančních problémů, jelikož obsahuje vysvětlení problematiky oddlužení a postup při finančních problémech s cílem vyřešení této tíživé situace.

Seznam použité literatury

a) Odborná literatura

HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vyd. Praha : C. H. Beck, 2014. s. 1482. ISBN 978-80-7400-555-8.

KISLINGEROVÁ, Eva; Tomáš RICHTER; Luboš SMRČKA a kol. *Insolvenční praxe v České republice v období 2008-2013*. Praha: C. H. Beck, 2013. 143s. ISBN 978-80-7400-497-1.

KOZÁK, J.; BUDÍN, P.; DADAM, A.; PACHL, L.. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013. 1668 s. ISBN 978-80-7357-243-3.

MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: SLON - Sociologické nakladatelství, 1999. 248 s. ISBN 80-85850-61-3.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 301 s. ISBN 978-80-7380-568-5.

RICHTER, Ondřej. *Věřitelé a uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení. Komentář § 165-204*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-549-7.

ŠNOBLOVÁ, Zuzana a Vítězslav NĚMČÁK. *Insolvenční správce*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2014. 284 s. ISBN 978-80-7357-914-2

ŠUBRT, Bořivoj. *Exekuční a ostatní srážky ze mzdy a z jiných příjmů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2013. 156 s. ISBN 978-80-7478-378-4.

b) Zákony a vyhláška

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění

Zákon č. 312/2006 Sb., zákon o insolvenčních správcích, v platném znění

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, v platném znění

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, v platném znění

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona

c) Elektronické zdroje a ostatní

Absurdní novela insolvenčního zákona 2015. *Stopdluhum*. [online]. 24.10.2015 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.stopdluhum.cz/absurdni-novela-insolvencniho-zakona-2015/>

BUŘINSKÁ Barbora. Průvodce exekucí krok za krokem. *Peníze.cz*. [online]. 17.9.2012 [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/exekuce/242480-pruvodce-exekuci-krok-za-krokem>

CELERYŇ, Jakub. K některým změnám v insolvenčním zákoně účinným. *EPRAVO.cz: Sbírka zákonů, judikatura, právo*. [online]. 21.1.2011 [cit. 2015-11-13]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-zmenam-v-insolvencnim-zakone-ucinnym-od-1-ledna-2014-93436.html>

CHVÁTAL Dalibor. Čtyři mýty o snadném oddlužení. *Měsíc.cz*. [online]. 27.2.2018 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/ctyri-myty-o-snadnem-oddluzeni/>

DLOUHÁ Petra. Věřitel jásá, dlužník brečí. Exekutor bere víc. Nezabavitelná částka v roce 2015. *Peníze.cz*. [online]. 10.3.2015 [cit. 2016-06-12]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/exekuce/298118-veritel-jasa-dluznik-bre-ci-exekutor-bere-vic-nezabavitelna-castka-v-roce-2015>

Druhy poskytovaných služeb. *Poradna při finanční tísni*. [online]. [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: http://www.financnitisen.cz/kdo_jsme.php

Exekuce. *Rodinné finance*. [online]. 9.2.2015 [cit. 2016-01-27]. Dostupné z: <http://www.psfv.cz/cs/rodinne-finance/exekuce>

Insolvenční zákon. *Oddlužení*. [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.htm>

Insolvenční zákon. *Úpadek a způsoby jeho řešení*. [online]. [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/upadek-a-zpusoby-jeho-reseni.html>

Jsem v insolvenci a chci se nechat rozvést. *bankrot-bezpecne.cz*. [online]. 9.5.2014 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.bankrot-bezpecne.cz/magazin/jsem-v-insolvenci-a-chci-se-nechat-rozvest-6>

Kdo jsme. *Poradna při finanční tísni*. [online]. [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: http://www.financnitisen.cz/kdo_jsme.php

Konkurs. *Insolvenční zákon*. [online]. [cit. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/konkurs.html>

KUBEŠOVÁ Jana. Ztráta zaměstnání během insolvence. *Abivia*. [online]. 10.4.2015 [cit. 2016-01-22]. Dostupné z: <http://abivia.cz/financni-rady/ztrata-zamestnani-behem-insolvence/>

KVAPIL Václav. Exekuce v kostce: Dražba nemovitosti. *Peníze.cz*. [online]. 19.11.2015 [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/exekuce/306006-exekuce-v-kostce-drazba-nemovitosti>

KVAPIL Václav. Exekuce v kostce: Kdy je řešením insolvence. *Peníze.cz*. [online]. 11.1.2016 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/exekuce/307607-exekuce-v-kostce-kdy-je-resenim-insolvence>

KVAPIL Václav. Exekuce v kostce: Nejdůležitější pojmy. *Peníze.cz*. [online]. 26.8.2015 [cit. 2015-11-10]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/exekuce/303320-exekuce-v-kostce-nejdulezitejsi-pojmy>

MAULWURF Adolf. Nové (vyšší) nezabavitelné částky. *EPRAVO.cz*. [online]. 23.12.2015 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nove-vyssi-nezabavitelne-castky-nezabavitelne-minimum-pri-exekucnich-srazkach-ze-mzdy-pro-rok-2016-99997.html>

Odborníci: Novela insolvenčního zákona přinese odbřemenění soudů, ale i restrikce práv věřitelů. *Česká justice*. [online]. 4.4.2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2016/04/odbornici-novela-insolvenčního-zákona-prinese-odbremeneni-soudu-ale-i-restrikce-prav-veritelu/>

RANDÁKOVÁ, Monika. Oddlužení. *Oddlužení – jeden ze způsobů řešení úpadků – Daňový portál profesionálů a daňových poradců*. [online]. 1.8.2006 [cit. 2016-01-13]. Dostupné z: [http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d175v151-oddluzeni-jeden-ze-zpusobu-reseni-upadku/?search_query=\\$index=1198](http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d175v151-oddluzeni-jeden-ze-zpusobu-reseni-upadku/?search_query=$index=1198)

SEDLÁČEK, Dušan a Petr Sprinz. Novinky evropského insolvenčního práva. *EPRAVO.cz: Sbírka zákonů, judikatura, právo*. [online]. 5.1.2016 [cit. 2016-01-18]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-nekterym-zmenam-v-insolvenčním-zakone-ucinnym-od-1-ledna-2014-93436.html>

Sněmovna podpořila omezení šikanózních insolvenčních návrhů. *Novinky.cz*. [online]. 3.6.2016 [cit. 2016-06-18]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/~nr/tema/3306440.html>

Životní minimum 2016. *Aktuálně.cz*. [online]. 30.12.2015 [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: <http://www.aktualne.cz/wiki/finance/zivotni-minimum-2015/r~39e31ee2da0811e4a66e0025900fea04/>

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
EU	Evropská Unie
IZ	Insolvenční zákon
NOZ	Nový občanský zákoník
RPSN	roční procentní sazba nákladů
SJM	společné jmění manželů
ZKV	Zákon o konkursu a vyrovnání
ZOK	Zákon o obchodních korporacích

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 15. 7. 2016

Bc. Petra Patařová

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Seznam dlužníků 2009

Příloha č. 2 - Seznam dlužníků 2009 a jejich výše dluhů s vyhodnocením oddlužení

Příloha č. 3 - Jednotlivé tabulky analýzy dlužníků